СОНЦА:
Усход, захад, даўжыня дня:
Мінск — 6.41, 19.28, 12.47;
Віцебск — 6.30, 19.19, 12.49;
Магілёў — 6.31, 19.17, 12.46;
Гомель — 6.31, 19.11, 12.40;
Гродна — 6.58, 19.40, 12.42;
Брэст — 6.59, 19.42, 12.43;
МЕСЯЦ:
Поўня 12 верасня
ІМЯНІНЫ:
Хвядота, Руфіны, Івана, Антона, Хвядоса

ЗВЯЗДА

15 ВЕРАСНЯ 1992 г.
аўторак, № 185 [21963]

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 1 рубель

РОЗГАЛАС

СВЕТ НЕ БЕЗ ДОБРЫХ ЛЮДЗЕЙ

Цяжка пры нашым «дарагім» жыцці даводзіцца тым, хто ў выніку частых сёлетніх пажараў пазбавіўся практычна ўсяго, у тым ліку і даху над галавой.

Боль гэтых людзей крануў калектыў работнікаў аўтамабільнага транспартнага эксплуатацыйнага прадпрыемства — АТЭП-9 горада Бабруйска. 85 тысяч рублёў ахвяравалі яны пагарэльцам вёскі Сяльцы Глускага раёна. Гэтая дабрачыннасць асабліва каштоўная таму, што заработкі ў аўтамабілістаў не перавышаюць сярэдняга ўзроўню.

АБ ПАВЕДАМЛЕННІ АГЕНЦТВА «ІНТЭРФАКС»

Упраўленне інфармацыі і грамадскіх сувязей Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь упаўнаважана заявіць, што ў паведамленні агенцтва «Інтэрфакс» аб выступленні В. Ф. Кебіча на пасяджэнні Прэзідыума Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь 9 верасня г. г. па пытаннях узмацнення барацьбы з карупцыяй, злачыннасцю, беззаконнасцю дапушчана неаб'ектыўнае выкладанне фактаў.

У прыватнасці, указваецца, нібыта прэм'ер сказаў, што «падпарадкаваныя Яго раву (міністру ўнутраных спраў Беларусі) афіцэры і генералы міліцыі неаднойчы звярталіся з просьбамі да кіраўніка ўрада вызваліць іх патрона ад кіравання органамі ўнутраных спраў». Гэта не адпавядае рэальнасці і скажае сэнс крытычных выказванняў В. Ф. Кебіча ў адрас органаў МУС.

Гаворыцца ў паведамленні «Інтэрфакс» і пра нібыта меўшыя месца непахвальныя заявы кіраўніка ўрада ў адрас Вярхоўнага Савета, хоць на пасяджэнні толькі адзначалася неабходнасць расшырэння і ўдасканалення заканадаўчай базы ў барацьбе з правапарушэннямі.

Ёсць і іншыя недакладнасці. Урад звяртаецца да журналістаў, кіраўнікоў сродкаў масавай інфармацыі строга сачыць за аб'ектыўнай падачай фактаў.

Служба інфармацыі Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь.

ПАКЛОН РОДНАМУ МЯСТЭЧКУ

БРЭСТ. **(Ю. Фёдарава).** Высокі госць наведаў пасёлак Ружаны. Ім быў экс-прэм'ер-міністр Ізраіля Іцхак Шамір. Ён нарадзіўся ў Ружанах і дваццацігадовым, у 1935 годзе, паехаў адсюль.

Госць агледзеў Ружаны, наведаў старыя яўрэйскія могілкі, больш за гадзіну гутарыў з жыхарамі, асабліва ажыўлена са сваімі равеснікамі.

Іцхак Шамір выказаў удзячнасць ураду рэспублікі за арганізацыю паездкі ў яго родныя мясціны. Як вядома, на Брэстчыне нарадзіліся многія былыя кіраўнікі Ізраіля. Менавіта адсюль родам экс-прэм'ер-міністры зямлі запаветнай Бен-Гурыён, Голда Меір, Менахем Бегін.

І ЗНОЎ ПРАЦЯГВАЕЦЦА БОЙ...

Па даручэнню прэм'ера В. Ф. Кебіча ў Савеце Міністраў створана спецыяльная Рабочая група па праверцы фактаў злоўжывання службовым становішчам службовых асоб і па пытаннях барацьбы з арганізаванай злачыннасцю. Узначаліць групу, у якую ўвайшлі адказныя работнікі ваеннай і грамадзянскай пракуратур, МУС, КДБ, начальнік Упраўлення грамадскай бяспекі і абароны пры СМ РБ народны дэпутат палкоўнік Валянцін Паўлаў. Як адзначалася на пасяджэнні Прэзідыума Саўміна, тэмпы росту арганізаванай злачыннасці ў Беларусі практычна не зніжаюцца. Мафіёзныя структуры пачынаюць усё больш актыўна «асвойваць» дзяржсектар. Асабліва цяжкае становішча з «мафіёзі» ў практычна закрытых для кантролю ваенных ведамствах.

Дзяржаўная падатковая інспекцыя, КРУ Мінфіна, Дэпартамент эканамічнага кантролю пры Дзяржэканомплане, дэпутацкая камісія па барацьбе з карупцыяй і вось цяпер створаная Рабочая група... Хто ж здольны зрушыць з месца справу барацьбы з карупцыяй? Пажывём — пабачым? Што ж, дай Бог, убачыць вынікі іх работы...

(РІД).

«ЯВА» СУПРАЦЬ «ФОРДА»

БАРАНАВІЧЫ. Цікавае здарэнне адбылося нядаўна на вуліцы Леніна. Вадзіцель «Форда», менеджэр адной мінскай фірмы, з правага рада рабіў разварот і не прапусціў матацыкл «Ява-350», які рухаўся ў спадарожным напрамку. Ад удару іншмарку перавярнула, а матацыкліст, зрабіўшы над ёю трайное сальта, паспяхова прызямліўся на асфальт, траўміраваўшы, праўда, голень.

Пасля такога выпадку, відаць, не прыйдзецца здзіўляцца, калі мінскі веласіпед перакуліць «Таёту».

МІЛЬЁН ТОН ЗБОЖЖА АД БІРЖЫ

Як паведаміла газета «Белорусский рынок», Магілёўская ўніверсальная рэгіянальная біржа атрымала ад урада Рэспублікі Беларусь заказ на закупку 1.000.000 тон збожжа. Здаецца, гэта самы вялікі дзяржаўны заказ, перададзены для рэалізацыі біржавым структурам рэспублікі.

РАДЫЁСТАНЦЫЯ «КРЫНІЦА»: АДРАДЖЭННЕ ДРУГОЙ ПРАГРАМЫ

Нас сямёра — тых, хто апантаны ідэяй арыгінальнага вяшчання па другой радыёпраграме. Нашы галасы, спадзяёмся, будуць вам у радасць, і вы будзеце нас шукаць. Нават на сярэдніх хвалях.

Мы ведаем пра дэфіцыт трохпраграмных прыёмнікаў і дарагоўлю элементаў сілкавання для транзістараў і разумеем, што сустрэча з намі будзе для вас не зусім зручнай. Па меншай меры, пакуль блок ранішняй інфармацыі з 8-00 да 9-00 не стане вашай унутранай патрэбнасцю, неабходнасцю, без якой немагчыма раніца не толькі дзелавога чалавека, (а ёсць дамоўленасць на серыю радыёўрокаў па маркецінгу з Міжнародным інстытутам менеджменту), а і ўсіх астатніх. Бо служба, якую мы адкрываем, дасць вам магчымасць знайсці адказы на самыя складаныя пытанні. Магчыма, нават асабістыя.

Мы будзем звязвацца з вамі па тэлефоне, і любы ваш званок можа стаць заданнем для карэспандэнта. Пошук ісціны нялёгкі, і на гэтым шляху мы будзем з вамі.

Мы пачынаем 16 верасня, у 8-00. Не забудзьцеся: гэта другая праграма, а інфармацыя — першакласная! Мы нецярпліва чакаем першай сустрэчы. Пажадайце нам поспеху, ён жа прызначаны для вас!

**РЭДАКЦЫЙНЫ САВЕТ.
Тэл. 33-47-53.
ДАБРЫЯНІК Святлана.**

РЫНАК ЯК ЁН ЁСЦЬ

МІНСК—КУВЕЙТ:

няўжо на гэтым шляху мы сапраўды пазбавімся манапалізму і гіперінфляцыі, пакончым са спаўзаннем у масавую галечу?

Цэны у Беларусі могуць падскочыць... у 57 разоў! Калі ў студзені з высокіх трыбун гаварылася пра маючае тады адбыцца рэзкае абвастрэнне сітуацыі ў сацыяльна-эканамічнай сферы, бюракратычную «лібералізацыю» цэн, у сувязі з чым і называліся астранамічныя лічбы (накшталт вышэйпрыведзенай), то ва ўсе гэтыя жахі не вельмі верылася. У падсвядомасці таілася думка: маўляў, палітыкі і эканамісты ўступілі ў моднае спаборніцтва — хто мацней напалохае грамадства.

Аднак змрочныя прагнозы пачынаюць спраўджвацца. Цэны на асноўныя тавары і прадукты за паўгода падскочылі ўжо ў 20—25 разоў — і гэта ў многім выніка «нафтавай палітыкі» Расійскай Федэрацыі, ад уплыву якой мы ніяк не можам аслабаніцца. Урад жа яе на чале з Я. Гайдарам працягвае «крочыць наперад» і, падпарадкоўваючыся патрабаванням Міжнароднага валютнага фонду, збіраецца неўзабаве ўзняць цэны на асноўныя энерганосьбіты да ўзроўню сусветных.

Нічога іншага не застаецца, як самым апаратыўным чынам рэагаваць на ўсялякія навацыі «саўковага» рынку. Значыць, з'явілася патрэба ў стварэнні такой новай формы, як Рэспубліканскі каардынацыйны цэнтр прамыслоўцаў і прадпрымальнікаў (РКЦПП) — аб гэтым і ішла размова на нядаўняй нарадзе ў Старшыні Саўміна Беларусі В. Кебіча. Відаць, для ўсіх, хто сабраўся ў зале, — прадстаўнікоў дзяржаўных структур, прадпрыемстваў, айчыннага бізнесу, а таксама абласных кіраўнікоў, прафсаюзных лідэраў — ніякіх сумненняў у неабходнасці стварэння такога грамадскага органа не было. Мусіць, па гэтай прычыне ў дэталях аб самім РКЦПП гаварылася мала, куды больш увагі было ўдзелена аналізу той патавай сітуацыі, у якой апынулася эканоміка рэспублікі.

СТАНОВІШЧА, у якім мы знаходзімся ўжо не першы год, асабіста мне нагадвае шырокавядомую карціну мастака В. Васняцова «Віцязь на раздарожжы». Таму, натуральна, не пашкодзіць задацца пытаннямі: «Хто вінаваты?» і «Што рабіць?»

На першы з іх у нейкай ступені даў адказ наш прэм'ер, калі падсумаваў:

— Расія сёння некіруемая, вельмі цяжка весці справы з яе кіраўніцкімі структурамі. Калі на вышэйшым узроўні мы з расіянамі яшчэ неяк дамаўляемся, то на месцах там усё перакручваюць па-свойму. Вынікі — адпаведныя...

Такі вывад грунтуецца на лічбах і фактах. Пасля таго як паміж прадпрыемствамі дзвюх дзяржаў — суседзяў па СНД былі праведзены адпаведныя ўзаемаразлікі, вал неплацежаздольнасці з боку сумежнікаў-расіян пачаў нарастаць зноў. Кожны дзень мы адпраўляем у Расійскую Федэрацыю прадукцыі на 1 мільярд рублёў, атрымліваем яе адтуль толькі на 600 мільёнаў. У Цэнтральным банку Расіі мёртвым грузам ляжаць мяшкі так званых плацежак, і ніхто з мясцовых банкіраў не звяртае на іх ніякай увагі. Працаўнікі ж Беларусі, выканаўшы абавязацельствы па пастаўках, сядзяць без зарплаты. Тут ужо недалёка і да сацыяльнага выбуху...

Запалам жа для яго могуць паслужыць і маніпуляцыі капітанаў «гайдараномікі» з цаной на нафту, калі яе тона неўзабаве будзе каштаваць 24 тысячы рублёў. А гэта вам не сённяшнія 4—5 тысяч за тону. Што ў такой сітуацыі рабіць?

На думку кіраўніка беларускага ўрада, неабходна хутчэй выходзіць на прамыя сувязі з самымі рознымі рэгіёнамі краін СНД, каб не залежаць ад манапалістычнага дыктату «старэйшага брата», яго дыскрымінацыйных нафтавых квот. А

(Заканчэнне на 3-й стар.).

АЛЬЖБЕТА ТАМАШЭЎСКАЯ З РОДУ РАДЗІВІЛАЎ:

«БУДУ СПРЫЯЦЬ ВЯРТАННЮ МАСТАЦКІХ КАШТОЎНАСЦЕЙ, ВЫВЕЗЕНЫХ З НЯСВІЖА»

Спадарыня Альжбета Тамашэўская са слыннага магнацкага роду Радзівілаў, якая жыве ў Англіі, прыбыла ў Мінск, адгукнуўшыся на запрашэнне Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў. Яе муж, Ян Тамашэўскі, былы дыпламат, на някепскай рускай мове пажартаваў, што апошні раз бываў у Расіі ў 1909 годзе, а цяпер вось прыйшоў час пазнаёміцца з Беларуссю, бацькаўшчынай Альжбеты. Спадарыня Альжбета, нягледзячы на немаладыя ўжо гады, — элегантная загадкавая дама — трымала сябе па-каралеўску і па-свойску адначасова. Не распачала гутаркі, пакуль не прыгатавала для ўсіх каву.

Работнікі дзяржаўнага архіва кінафотафонадакументаў Рэспублікі Беларусь Таццяна Шахавец і Таццяна Ласіцкая прыйшлі на гэтую сустрэчу з пэўнай мэтай: з дапамогай спадарыні Альжбеты Тамашэўскай ідэнтыфікаваць здымкі з сямейнага альбома Радзівілаў, які знаходзіцца ў нашым гістарычным музеі.

Таццяна Шахавец ужо пяць гадоў працуе над расшыфроўкай здымкаў, ездзіла дзеля гэтага ў архівы Польшчы, звярталася нават да антраполагаў. Такім чынам удалося вызначыць хто ёсць хто толькі на некаторай частцы здымкаў. Зразумела, навукоўцы вялікія спадзяванні ўскладаюць на спадарыню Альжбету.

Радзівілы... Славутыя продкі спадарыні Тамашэўскай пакінулі значны след у гісторыі і культуры Беларусі. Альбрыхт Станіслаў Радзівіл — палітычны і грамадскі дзеяч Вялікага княства Літоўскага, мемуарыст. Канцлер літоўскі з 1623 года і староста віленскі, пінскі, аканом кобрынскі.

Мацей Радзівіл — падкаморны Вялікага княства Літоўскага, з 1790 — кашталян віленскі.

Удальрык Кшыштаф Радзівіл — пісьменнік, які спрабаваў увесці ў спектаклі прыдворных тэатраў беларускую мову. Мінскі староста.

Францішка Уршуля Радзівіл для Нясвіжскага тэатра Радзівілаў у 1746—52 гадах напісала 16 драматычных твораў і оперных лібрэта.

(Заканчэнне на 3-й стар.).

РАБОЧЫМ БЫЦЬ ПРЭСТЫЖНА!

СЛОНІМ. **(А. Дук).** У сувязі з тым, што ў вышэйшых і сярэдніх навучальных установах скараціўся набор навучэнцаў, а ў некаторых з іх трэба яшчэ і плаціць за вучобу, рэзка ўзрос прэстыж рабочых прафесій. Аб гэтым сведчыць той факт, што ў гэтым годзе ўпершыню прыёмнай камісіяй ПТВ-189 зарэгістравана вялікая колькасць заяў ад жадаючых атрымаць тут прафесію. Так, конкурс на лабаранта хімбаканалізу і повара склаў тры чалавекі на месца. А прафесію электрагазазваршчыка пажадалі набыць у тры разы больш юнакоў, чым складае набор. Таксама замест трох груп трактарыстаў-машыністаў шырокага профілю сёлета ў вучылішчы сфарміравана чатыры.

УСЁ ЛЕПШАЕ ДЗЕЦЯМ-ІНВАЛІДАМ

ГРОДНА. (А. Дук). Гарвыканком прыняў рашэнне аб стварэнні рэабілітацыйнага цэнтра. У яго будуць прымацца дзеці-інваліды, якія папярэдне пройдуць медыцынскую камісію і будуць сюды накіраваны. Цэнтр ствараецца на базе дзіцячага садка № 48 фабрыкі пальчаткавых вырабаў. Дзеці тут будуць знаходзіцца ад некалькіх месяцаў да года і больш (у залежнасці ад характару захворвання). Для іх паспяховага лячэння і адпачынку ствараюцца адпаведныя ўмовы.

СКАРАЧЭННЕ НЕ МАЕ НА ЎВАЗЕ ЗВАЛЬНЕННЕ

ДАВЫД-ГАРАДОК. Хваля павальных скарачэнняў штатаў і звальненняў захліснула рэспубліку. Гэты лёс напаткаў і мясцовы электрамеханічны завод. У хуткім часе тут плануецца скараціць 184 пасады, з іх 54 — інжынерна-тэхнічных работнікаў. Прычыны самыя банальныя — спад вытворчасці і даўгі завода. Але здзіўляе не сам маштаб скарачэнняў. Варта звярнуць увагу на тое, што ўсе, хто трапіць пад скарачэнне, будуць, па словах адміністрацыі завода, забяспечаны работай. За выключэннем, безумоўна, 20 пенсіянераў.

П. ПАРФЯНОВІЧ.

БУЛЬБА ДЛЯ АДЗІНОКІХ САСТАРЭЛЫХ

Таварыства Чырвонага Крыжа Рэспублікі Беларусь выступіла ініцыятарам правядзення рэспубліканскай акцыі міласэрнасці пад назвай «Ураджай 1992 года — адзінокім састарэлым». Камітэты таварыства Чырвонага Крыжа на месцах ужо гатовыя з дапамогай так званых атрадаў міласэрнасці арганізаваць дастаўку гародніны адзінокім і састарэлым прама на дом. Тыя, хто жадае прыняць удзел у гэтай дабрачыннай акцыі, могуць дасылаць свае ахвяраванні на рахунак Цэнтральнага камітэта Таварыства Чырвонага Крыжа Рэспублікі Беларусь: р/р 700536 у гардырэкцыі Мінскбізнесбанка г. Мінска, МФО 153001, код 764.

Ніл ГІЛЕВІЧ:

«Становішча з беларускай мовай крытычнае. Неабходна ратаваць родную мову»

Духоўнасць, інтэлект, нацыянальная самасвядомасць — усё гэта асацыіруецца з катэгорыямі ўзнёслымі. Не дзіва, што беларускі парламент вымушана аддае перавагу вырашэнню іншых, больш «зямных» задач. Але відавочна і іншае: у краіне, дзе праблемы адукацыі і культуры аднесены да разраду другарадных, не можа быць моцнай эканомікі і мудрай палітыкі. Такі лейтматыў прэс-канферэнцыі, што прайшла днямі ў Вярхоўным Савеце рэспублікі. Са становішчам, якое склалася ў гэтай «невытворчай сферы», журналістаў пазнаёмілі старшыня парламенцкай Камісіі па адукацыі, культуры і захаванню гістарычнай спадчыны Ніл Гілевіч, яго намеснік Алег Трусаў і начальнік гарінспекцыі па ахове помнікаў гісторыі і культуры пры Міністэрстве культуры Беларусі Дзмітрый Бубноўскі.

— Адна з асноўных задач нашай камісіі — распрацоўка законапраектаў, што датычацца духоўнага і грамадскага жыцця рэспублікі,— гаворыць Ніл Гілевіч. — Цяпер парламент ужо прыняў шэраг важных законаў і пастаноў. У іх ліку — законы аб культуры, адукацыі, святах, сімволіцы. Намі падрыхтаваны яшчэ некалькі законапраектаў — аб архівах, бібліятэках, музеях, ахове і зберажэнні гістарычнай спадчыны. Але, на жаль, на чарговую сесію, якая пачнецца 20 кастрычніка, у парадак дня «са скрыпам» уключаны толькі апошні. Давядзецца зноў ваяваць, даказваць, патрабаваць.

Прычыны такога блізарукага падыходу да гуманітарных пытанняў, на думку Ніла Сямёнавіча, крыюцца ў тым, што грамадскасць рэспублікі ў цэлым не падрыхтавана да належнага ўспрыняцця праблем, якімі займаецца яго камісія. Больш таго, недаацэньваюць іх важнасці і штатныя работнікі Вярхоўнага Савета ў Прэзідыуме, Кансультатыўным савеце. І сітуацыя тут мяняецца вельмі марудна. Пакуль будуць такія адносіны да адукацыі і культуры, пакуль будзе такая пазіцыя ў людзей адказных перад дзяржавай, наўрад ці Беларусь хутка стане моцнай і квітнеючай дзяржавай, лічыць паэт. Гэта несправядліва і неразумна ва ўсіх адносінах. Ды і дзе логіка? Мы хочам рухаць наперад нашу прамысловасць, народную гаспадарку, робячы пры гэтым стаўку на ўкараненне найноўшых тэхналогій і падрыхтоўку высокакваліфікаваных кадраў, і ў той жа час ігнаруем надзённыя патрэбы ў сферы адукацыі, навукі, культуры.

Другі бок медаля — невыкананне ўжо прынятых законаў, што, здаецца, становіцца нормай. Шмат прыкладаў гэтага можа прывесці кожны з нас, пацвярджаюць гэта і спецыяльныя праверкі.

— Адзін з галоўных недахопаў нашага Вярхоўнага Савета ў тым, што ён забывае пра свае кантрольныя функцыі,— сказаў Алег Трусаў.— Прывяду прыклад. Паўтара года назад Прэзідыум Вярхоўнага Савета прыняў рашэнне аб стварэнні часовай інспекцыі па ахове помнікаў, пакуль не з'явіцца адпаведны закон. На трох сесіях давялося ваяваць з Саўмінам, пакуль Мінфін, нарэшце, выдзеліў інспекцыі грошы. Аналагічная сітуацыя ўзнікла з выкананнем рашэння Прэзідыума аб забароне прапаганды парнаграфіі, жорсткасці і насілля ў сродках масавай інфармацыі, на тэлебачанні. Саўмін таксама на гэта ніяк не адрэагаваў, больш таго, усяляк ухіляецца ад прыняцця канкрэтных мер у гэтым напрамку. У выніку, паглядзіце, што робіцца ў падземных пераходах, дзе бойка ідзе гандаль літаратурай падазронага зместу, парнаграфічнымі плакатамі. Не надта шануюць маральныя асновы і работнікі відэапракату, кінасеткі.

Вельмі дрэнна выконваецца Закон аб мовах. Два месяцы давялося сур'ёзна папрацаваць членам камісіі ў Мінскім інстытуце культуры, каб змяніць сітуацыю ў лепшы бок. Што ўжо гаварыць пра становішча спраў у тэхнічных ВНУ, на прадпрыемствах? А акрамя ж закона ёсць яшчэ мараль, сумленне. Беларуская мова ў такім стане, падкрэсліў Ніл Гілевіч, што яе проста неабходна ратаваць!

Ігнаруецца і Закон аб сімволіцы. Але самым балючым пытаннем сёння стаў той факт, што не выконваецца Закон аб адукацыі. Журналістам паказалі сотні тэлеграм і пісьмаў ад педагагічных калектываў, ад галіновых прафсаюзаў, з раённых аддзелаў народнай адукацыі. У іх, мала сказаць, здзіўленне — абурэнне тым, што памянёны закон і, у прыватнасці, яго 34 артыкул, што датычыцца заработнай платы настаўнікаў, не выконваецца. З 1 верасня аплата іх працы павінна была дасягнуць узроўню зарплаты служачых у прамысловасці. Але навучальны год пачаўся, а яны па-ранейшаму атрымліваюць у два разы менш, і разрыў гэты ўсё больш павялічваецца. Не трэба гаварыць, у якім цяжкім стане апынуліся педагогі. Таму, гарантаваўшы вырашэнне іх сацыяльных праблем, Вярхоўны Савет прыняў адзіна правільнае рашэнне. Але ўжо і ў Прэзідыуме, і ў Кансультатыўным савеце чуюцца галасы, што трэба даваць задні ход, маўляў, паспяшаліся. Аргумент адзін — у дзяржавы няма грошай.

— Але назад ісці нельга ні ў якім выпадку,— лічыць Ніл Гілевіч.— Да якіх гэта можа прывесці вынікаў, няцяжка спрагназаваць. Дзяржаве, канешне, цяжка пры існуючым бюджэтным дэфіцыце ўзняць настаўнікам зарплату да прадпісанага законам узроўню. 6 ліпеня Саўмін прыняў рашэнне ўзняць сярэднюю стаўку педагогам на 30 працэнтаў. Гэтымі днямі члены ўрада зноў абмяркоўвалі пытанне і даручылі міністру адукацыі разам з Дзяржкампрацы яшчэ раз прааналізаваць сітуацыю, пашукаць кампрамісны варыянт. І ўсё ж факт застаецца фактам: нідзе ў свеце няма такога, каб настаўнікі атрымлівалі менш за служачых прамысловасці ці знаходзіліся ў такім бядотным становішчы, як нашы. Такая сацыяльная дыскрымінацыя тоіць у сабе многія негатыўныя для грамадства вынікі. Адзін з іх ужо наяве — масава пакідаюць сферу адукацыі мужчыны, якім трэба карміць сям'ю. Гэта трывожны сімптом. Ды і ці можа сеяць «разумнае, добрае, вечнае» чалавек, які ў грамадстве сацыяльна прыніжаны?

Нямала пытанняў — рытарычных і канкрэтных — узнікла і ў журналістаў, якіх сабралася, надзіва, вельмі шмат. Прыемна, што хоць прадстаўнікі «чацвёртай улады», як ахрысцілі прэсу, не лічаць праблемы адукацыі, культуры і гістарычнай памяці народа другараднымі. Ці не час перагледзець свае пазіцыі і астатнім?

**Віктар КУКЛОЎ,
БЕЛІНФАРМ —
спецыяльна для «Звязды».**

КУДЫ ПАДАЦЦА БУДАЎНІКУ?

Цяжкае становішча з попытам і прапановай рабочай сілы склалася ў будаўнічым комплексе рэспублікі. Яму зараз патрабуецца каля 1.800 муляраў, 550 цесляроў-бетоншчыкаў, 300 сталяроў-цесляроў, 250 штукатураў, 300 мантажнікаў. Самая вялікая патрэба ў кадрах будаўнікоў у Мінску, Магілёўскай і Гродзенскай абласцях. Аднак у параўнанні з данымі мінулага года попыт на рабочых будаўнічых спецыяльнасцей скараціўся ў сярэднім у 3,5 раза. А вось на прадпрыемствах машынабудавання і металаапрацоўкі патрабуюцца 300 токараў, больш за 300 газаэлектразваршчыкаў, 85 фрэзероўшчыкаў і 200 фармоўшчыкаў. Пры гэтым больш паловы ўсёй гэтай патрэбы прыпадае на заводы Мінска. Тым не менш і па гэтых спецыяльнасцях попыт рэзка скараціўся: у параўнанні з мінулым годам газаэлектразваршчыкаў трэба менш у 5,5 токараў — у 5,2, фармоўшчыкаў — у 3,5 раза.

РАДЫЁФАКТ

У вёсцы Клейнікі пад Брэстам прайшла навукова-практычная канферэнцыя «ПРЫНЦЫПЫ АРГАНІЗАЦЫІ І РАЗВІЦЦЯ СВАБОДНАЙ ЭКАНАМІЧНАЙ ЗОНЫ БРЭСТА». Чаму тут? Ды таму, што менавіта паблізу гэтай вёскі, на тэрыторыі ў некалькі дзесяткаў гектараў, і мяркуецца размясціць зону. Прадстаўнікі прадпрыемстваў і ўстаноў з Беларусі і дзяржаў СНД абмяркоўвалі шырокі комплекс праблем, звязаных са стварэннем новай для нашай эканомікі структуры. Прыняты зварот да Вярхоўнага Савета рэспублікі, каб наш парламент абавязкова разгледзеў на восеньскай сесіі Закон аб стварэнні свабодных эканамічных зон, заканадаўча замацаваў статус свабоднай эканамічнай зоны Брэста.

***

Савет Міністраў Латвіі прыняў рашэнне павысіць з 15 верасня ПЛАТУ ЗА АДНУ КІЛАВАТ-ГАДЗІНУ ЭЛЕКТРАЭНЕРГІІ для жыхароў — да 3 рублёў, для прамысловых прадпрыемстваў — да 5 рублёў 20 капеек.

***

Здаецца, некаторым салігорскім шахцёрам ужо не хапае той зарплаты ў 20—30 тысяч рублёў, якой яны дабіліся ў ходзе веснавой забастоўкі. У вытворчым аб'яднанні «Беларуськалій» пачасціліся ВЫПАДКІ КРАДЗЯЖУ КАЛЯРОВЫХ МЕТАЛАЎ. Днямі групай зламыснікаў у шахце на глыбіні 440 метраў быў разрублены на кавалкі медны кабель, з якога атрымалася паўтоны медзі. Пры спробе вывезці медзь за межы прадпрыемства пяцёра шахцёраў былі затрыманы.

***

Восень — гэта заўсёды час ПАЧАТКУ НОВЫХ ТЭАТРАЛЬНЫХ СЕЗОНАЎ. Зоркі нашай харэаграфічнай сцэны адкрылі яго за мяжой. Але выступленні ў Турцыі — толькі пачатак вялікай гастрольнай праграмы беларускага балета, якая, як стала вядома «Радыёфакту», завершыцца 20 снежня. З беларускім харэаграфічным мастацтвам у кастрычніку пазнаёмяцца іспанцы і партугальцы. А самай працяглай будзе апошняя сёлетняя паездка артыстаў балета з Мінска, калі ім прыйдзецца выступаць у Францыі, Нідэрландах, Бельгіі і Люксембургу. Так што нас з вамі чакае сустрэча з артыстамі Вялікага тэатра оперы і балета толькі перад Калядамі.

***

У Навагрудку адкрыты ПОМНІК ВЯЛІКАМУ ПАЭТУ-ГУМАНІСТУ АДАМУ МІЦКЕВІЧУ. Хутка тут расчыніць дзверы дом-музей паэта, дзе пасля рэканструкцыі сіламі польскай фірмы «Будымекс» поўнасцю абноўлена экспазіцыя. Вялікі дзякуй польскай фірме. Мабыць варта папрасіць яе прывесці ў парадак і магілу Максіма Багдановіча ў Ялце. Яна знаходзіцца ў вялікім запусценні. Мы ж толькі можам праводзіць вялікія мерапрыемствы памяці Багдановіча і шмат гаварыць. А што-небудзь зрабіць канкрэтнае?.. Шкада!

АБМЯРКОЎВАЕМ ПРАЕКТ КАНСТЫТУЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

«Такое ўражанне, што «ценевікі», звязаныя з карумпіраванымі ўпраўленцамі, пачынаюць дыктаваць сваю волю законнай уладзе»

Праект Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь — Асноўнага Закона, па якім давядзецца ўсім нам жыць, вядома, не мог не выклікаць цікавасці ў нашых чытачоў.

У рэдакцыю «Звязды» прыходзяць пісьмы, аўтары якіх выказваюць свае меркаванні, уносяць канкрэтныя прапановы з надзеяй, што яны будуць улічаны.

Наш няштатны карэспандэнт Георгій ПАРФЯНЮК звярнуўся да старшыні Дзмітравіцкага сельскага Савета народных дэпутатаў Камянецкага раёна Пятра КАНАШУКА і папрасіў падзяліцца думкамі аб праекце Канстытуцыі, выказаць свае заўвагі, зрабіць акцэнт на тым, што неабходна ўнесці ў гэты важнейшы дакумент, каб ён быў усімі зразуметы, дасканалы і жыццяздольны.

— Пётр Пятровіч, і раней у нашых канстытуцыях, нават у сталінскай, было нямала высокіх слоў пра вяршэнства волі народа, роўнасць усіх грамадзян перад законам. Між тым многія палажэнні Асноўнага Закона заставаліся ўсяго толькі дэкларацыямі: паміж імі і рэальным жыццём існавала немалая дыстанцыя... Як бы не паўтарыць падобнае і цяпер?

— Сапраўды, любы закон тады дзейнічае, калі яго выконваюць усе грамадзяне, а за невыкананне адпаведныя органы караюць вінаватых. Менавіта выканаўчая ўлада павінна быць умацавана, інакш толку не будзе. Бо адна бясконцая заканатворчасць, як відаць і з практыкі работы дэпутатаў цяперашняга Вярхоўнага Савета Беларусі, не дае належнага плёну.

Скажам, каб зараз вывесці рэспубліку з цяжкага эканамічнага крызісу, не давесці народ да адчаю, неабходна, на маю думку, як мага хутчэй вырашыць дзве праблемы: ажыццявіць антыманапольную праграму і адолець ценявую эканоміку. У мяне такое ўражанне, што «ценевікі», звязаныя з карумпіраванымі ўпраўленцамі, пачынаюць дыктаваць сваю волю законнай уладзе. Я маю на ўвазе не раённыя маштабы, а ўсебеларускія і нават СНД. Мафія ж нам дасталася ў спадчыну ад былога СССР.

— А якія вашы думкі наконт гарантый роўнай абароны і аднолькава роўных умоў для развіцця ўсіх форм уласнасці, як гэта запісана ў артыкуле 13 праекта?

— Так, я за роўныя правы розных форм уласнасці. Усе яны маюць права на жыццё. Правы роўныя, а вось умовы для існавання, пажыўная глеба для іх развіцця на сённяшні дзень, пагадзіцеся, розныя. Прыярытэтныя ўмовы, пры ўсіх цяжкасцях, усё ж маюць калгасы, ім дзяржава пастаўляе сельгасмашыны, запчасткі, паліва і многае іншае. Напрыклад, два месяцы назад з-за дарагоўлі прамысловай прадукцыі кіраўнікі калгасаў імя Дзімітрава і «Першамайскі», што на тэрыторыі нашага сельсавета, былі ў роспачы: сродкаў не хапала нават на самае неабходнае. Але вось сабралі ўраджай збожжа і атрымалі выручку. І цяпер з'явілася надзея на выжыванне.

Мне дзіўна слухаць разважанні аб тым, што, маўляў, калгасы давядуць людзей да голаду. Хіба не сорам гаварыць такое, калі калгасы не могуць здаць сваю прадукцыю на мясакамбінат?! І гэта ў той час, калі мясам і каўбасой, асабліва таннымі, не завалены прылаўкі магазінаў. Але ж не калгасы ў гэтым вінаватыя. Ды што казаць: карову, бычка ці свінчо ў сельскага жыхара ніхто не хоча купляць. У першыя гады Савецкай улады гэта назвалі б сабатажам, дыверсіяй. Хтосьці сапраўды ў вярхах або не ўнікае як след у праблемы калгасна-сялянскай эканомікі, або наўмысна хоча разваліць сельскую гаспадарку.

Хачу сказаць і пра сялянскую ці, як яе гучна называюць, фермерскую гаспадарку. Тое, што калгас у многім дапамагае людзям, агульнавядома: бульбу саджаюць і апрацоўваюць, сена косяць і інш. Але многія хацелі б самі гэта зрабіць, а не чакаць дапамогі. Ды вось гаспадарыць на зямлі няма чым. Ці ж кожны селянін можа набыць звычайны матаблок з прычэпам (без інвентару) за 35 тысяч рублёў? Чаму б не знізіць цэны, ці такую тэхніку наогул прадаваць у растэрміноўку?

Фермераў у сельскім Савеце ўсяго трое, і зямлі ў іх толькі 30 гектараў. Так што пакуль добра будзе, калі яны хоць свае сем'і пракормяць.

Мне падабаецца настойлівасць, з якой узяўся за справу жыхар в. Скокі Брэсцкага раёна Валерый Лук'янюк. І зямлі ў яго ворнай усяго 7,2 гектара, з якіх 2,4 займае балота, а яшчэ 5,6 — пясочак. Але не апусціў фермер рукі: заключыў дагавор з ПМК-81 «Брэстводбуда», якая праводзіць культурна-тэхнічныя работы на палях, просіць яшчэ тэхнікі. Смеласць і рызыка патрэбны для сапраўднага фермера, і на яго ёсць надзея.

Але ёсць і непрыемныя ўражанні. Вось у калгасе «Першамайскі» ўзяў участак для апрацоўкі зямлі былы вартаўнік, пенсіянер Аляксандр Лясота. На адным палетку ў яго парадак, а вось на новым, што нядаўна яму выдзелілі з калгасных зямель, запусценне — лебяда ў рост чалавека. Не хачу пакрыўдзіць Аляксандра Антонавіча, але ж з яго МТЗ-80 і ўсім прычапным інвентаром гэты ўчастак за паўдня можна прывесці ў належны стан.

Увогуле ж, на мой погляд, да сапраўднага фермерства мы яшчэ не гатовыя. Развалі калгасы — і зямля-карміцелька пустазеллем зарасце, як у некаторых былых сацыялістычных краінах пасля прыходу новай улады.

— А што вы скажаце наконт абароны правоў чалавека як вышэйшай каштоўнасці грамадства і дзяржавы?

— Пра гэта ў новым праекце ёсць нямала ўзнёслых слоў. Але калі з вяршынь заканатворчасці спусціцца на нашу грэшную зямлю, дык убачым, што не толькі да сацыяльнай абароны беспрацоўных, абяздоленых, дзяцей, старых мы не гатовыя, але пакуль не можам нават гарантаваць абарону чалавечага жыцця. Даруйце за рэзкае параўнанне, але, па-мойму, зараз жывёла каштуе часам даражэй, чым чалавечае жыццё. Бо шмат развялося рознай дрэні, якую ніхто не «косіць». Людзі гатовы ўзбройвацца, каб саміх сябе абараніць. Не хачу нічога дрэннага сказаць пра нашу міліцыю, але Закон аб міліцыі яшчэ ў многім недасканалы. Той жа ўчастковы, каб пакараць парушальніка грамадскага парадку, павінен і сведак мець, і не адзін пратакол скласці. А як цяжка дабіцца прыняцця мер да нядбайных жыхароў за антысанітарыю! А вы паспрабуйце запатрабаваць, каб гаспадары прывязвалі сваіх сабак хоць бы днём...

Лічу, што ўчастковы павінен выбірацца, а не прызначацца. І мець права караць на месцы парушальнікаў без усялякай валакіты. Безумоўна, і адказваць за свае дзеянні па ўсёй строгасці закона.

— Шмат праблем узнікала пры распрацоўцы праекта новай Канстытуцыі па раздзелу «Мясцовае самакіраванне...»

— Сапраўды, задачы мясцовых органаў улады адказныя і ганаровыя, асабліва ў вёсцы. Усё, што яны робяць, павінна быць накіравана на паляпшэнне жыцця чалавека. Бо па іх рабоце насельніцтва мяркуе наогул аб уладзе Саветаў. А гэтая ўлада павінна быць моцнай. Хіба гэта правільна, што дэпутат, якога выбірае ўвесь народ, каб выканаць наказы сваіх выбаршчыкаў, павінен хадзіць з працягнутай рукой і прасіць дапамогі на грамадскія патрэбы? Нават звязаць п'янага дэбашыра ніхто не дапаможа дэпутату, калі не захоча. Яшчэ пры панскай Польшчы мясцовая ўлада прызначала дзяжурных па вёсцы, якія сачылі, каб не здарылася пажару, крадзяжу ці якой іншай бяды. А хіба цяпер абстаноўка не патрабуе пільнасці?

Што датычыць назваў — савет, управа, сойм,—дык не ў іх справа. Галоўнае, каб была на месцах моцная выканаўчая ўлада, якой падпарадкоўваліся б усе мясцовыя кіраўнікі. Таму ўношу прапанову дапоўніць другі абзац артыкула 131 і запісаць яго ў такім выглядзе: «Старшыня ўправы ажыццяўляе кіраванне эканамічным і сацыяльным развіццём на адпаведнай тэрыторыі, згодна з законам назначае на пасады і вызваляе ад пасад работнікаў органаў выканаўчай улады, **а таксама кіруючых работнікаў усіх прадпрыемстваў і арганізацый на тэрыторыі Савета,** і нясе адказнасць за іх дзейнасць».

Як вядома, мы кіруемся зараз на месцах Законам «Аб мясцовым самакіраванні». Вось гэты закон асабіста мне адкрыў вочы на крыніцы даходаў сельскага Савета. Іх усяго тры:

— падаходны падатак з фонду аплаты калгаснікаў;

— падаходны падатак з насельніцтва;

— плата за зямлю.

Я дабіўся таго, што першы з гэтых падаткаў, як і належыць па закону, пералічваецца сельскаму Савету. На пачатак жніўня ў нас на рахунку было 606 тысяч рублёў, і гэтыя грошы накіраваны на ўстаноўку глыбінных помпаў у вёсках сельсавета, дзе няма вады ў калодзежах.

Прапаную дэпутатам райсавета на чарговай сесіі прагаласаваць за тое, каб паўсюдна гэты падатак з пачатку 1993 года пералічваўся не ў раённы бюджэт, а сельскім Саветам. І толькі ў тым выпадку, калі гэтыя грошы ляжаць мёртвым грузам ці выдаткоўваюцца не па прызначэнню, па рашэнню сесіі райсавета іх варта забіраць у раённы бюджэт. Сапраўды, навошта грошы нашых вяскоўцаў аддаваць на патрэбы таго ж райцэнтра? Там жа ёсць нямала прадпрыемстваў і ўстаноў, няхай яны шукаюць сродкі, думаюць, як жыць. Няхай выкарыстоўваюць тое, што самі зарабілі.

— А як вы ставіцеся да прапановы ўвесці ў Беларусі прэзідэнцкае праўленне?

— Адмоўна. Лічу, што яно не патрэбна. Гэта, па-мойму, была б лішняя бюракратычная структура, якіх і так хапае. Хіба ж у экстрэмальных сітуацыях нельга законам даць усе неабходныя паўнамоцтвы Старшыні Вярхоўнага Савета? Больш таго, яго ж, як і прэзідэнта, можна выбіраць усенародна.

Увогуле, скажу ў заключэнне: ніякая Канстытуцыя не гарантуе ўсіх правоў і свабод, калі самі грамадзяне не будуць выконваць закон і калі парушэнне яго, незалежна ад таго, хто яго дапусціў, будзе непазбежна карацца па ўсёй строгасці.

Архітэктары ў Беларусі ёсць. Будзе і Закон аб архітэктуры

14 верасня ў Вярхоўным Савеце Рэспублікі Беларусь адбылося абмеркаванне праекта закона РБ аб архітэктуры, распрацаванага Камісіяй Вярхоўнага Савета па пытаннях архітэктуры, будаўніцтва, вытворчасці будаўнічых матэрыялаў і жыллёва-камунальнай гаспадаркі вёскі і горада. У парадак дня таксама было ўключана абмеркаванне праектаў палажэнняў аб ацэнцы кошту жылля з улікам яго якасці і аб зменениях у Жыллёвым кодэксе Рэспублікі Беларусь.

На абмеркаванне сабраліся вядучыя спецыялісты ў галіне архітэктуры і будаўніцтва рэспублікі, таму яно атрымалася дастаткова дзелавым і канкрэтным. Як і чакалася, больш увагі было ўдзелена законапраекту аб архітэктуры. Гэта і нядзіўна, бо на яго падрыхтоўку камісія Вярхоўнага Савета затраціла паўтара года. Распрацоўшчыкі законапраекта ўлічылі вопыт заходніх краін ў гэтай галіне заканадаўства. У выніку пры абмеркаванні не прагучала вельмі ўжо сур'ёзных крытычных заўваг. У законапраекце нарэшце з'явіліся артыкулы, якія рэгламентуюць правы грамадзян і правы жыллёва-камунальных службаў, значна пашыраны аўтарскія правы, паявіліся такія паняцці, як рэсурсы і горадабудаўнічыя фонды. Разам з тым вялікую заклапочанасць у прысутных выклікала наша зямельнае заканадаўства. Продаж мясцовымі ўладамі зямель у прыгарадах Мінска і некаторых іншых гарадоў прывёў да сур'ёзных ускладненняў для архітэктараў.

Шмат спрэчак выклікала абмеркаванне магчымых змяненняў у жыллёвым заканадаўстве. Між іншым, тут пытанне стаяла вельмі катэгарычна. Усе прызналі, што існуючае жыллёвае заканадаўства яўна ўстарэла, і многія спецыялісты прыходзяць да думкі аб неабходнасці распрацоўкі новага.

Аляксандр ЛІМАНОЎСКІ. (БЕЛІНФАРМ).

ВАША ПІСЬМО АТРЫМАЛІ

АПОШНЯЕ СЛОВА — ЗА ЭКАЛАГІЧНАЙ ЭКСПЕРТЫЗАЙ

63 подпісы сталі пад скаргай, што прыйшла з в. Кямелішкі Астравецкага раёна. Яе жыхары абураліся намерам распачаць непадалёк ад іх вёскі будаўніцтва экалагічна шкоднага прадпрыемства.

Што гэта за аб'ект і чаму яго задумалі ўзводзіць побач з населеным пунктам?

Гродзенскі абласны камітэт па экалогіі, — паведамляе яго старшыня **П. Путро,**—з выездам на месца спецыялістаў правёў папярэдняе вывучэнне размяшчэння намечанай да праектавання вытворчасці акумулятарных батарэй.

Сумесна са спецыялістамі раёна прапануемая плошча заказчыкам была прызнана немэтазгоднай з-за парушэння ўстаноўленых норм размяшчэння яе побач з асноўнымі прыроднымі і жылымі аб'ектамі. Было прапанавана аддаліць аб'ект ад водных крыніц і жылля. Прапанаваны варыянт адпавядае асноўным санітарным нормам і патрабаванням аховы навакольнага прыроднага асяроддзя. Таксама было прапанавана кіраўніцтву аграфірмы «Кямелішкі», прадстаўнікам мясцовых Саветаў народных дэпутатаў сумесна разгледзець і іншыя альтэрнатыўныя варыянты. Толькі пры строгім захаванні ўсіх норм папярэдняга размяшчэння аб'екта будзе выдадзена заключэнне на прапрацоўку (сумесна з іншымі зацікаўленымі службамі) тэхніка-эканамічных разлікаў па ўплыву гэтага аб'екта на навакольнае асяроддзе. Аднак гэта не сведчыць аб тым, што аб'ект будзе размешчаны менавіта ў гэтым месцы. Толькі пасля дэталёвай незалежнай экалагічнай экспертызы і атрымання заказчыкам неабходных узгадненняў ад усіх іншых службаў з'явіцца магчымасць пачаць яго праектаванне. Праектна-каштарысная дакументацыя таксама павінна прайсці экалагічную экспертызу. А вось будаўніцтва аб'екта можа быць дазволена пасля атрымання станоўчых заключэнняў на ўсіх стадыях праектавання і пры ўмове захавання ўсіх норм і правіл яго ўзвядзення і эксплуатацыі.

НЕ ПАДЗЯЛІЛІ АГАРОД...

Жыхар в. Міцары Шчучынскага раёна К. Галінеўскі напісаў у рэдакцыю, што сусед самавольна захапіў 5 сотак яго прысядзібнага ўчастка і куды ён ні звяртаўся, ніхто не хоча вярнуць яму адабраную зямлю.

Ці так гэта?

Сапраўды, сказана ў допісе старшыні выканкома Шчучынскага раённага Савета народных дэпутатаў **М. Логвіна,** на працягу апошніх трох гадоў К. Галінеўскі неаднаразова пісаў у розныя вышэйшыя інстанцыі аб нібыта самавольным захопе ў яго часткі прысядзібнага ўчастка. Ва ўсе інстанцыі былі адпраўлены пісьмовыя адказы, у тым ліку і ў Гродзенскі аблвыканком (апошні ад 3.07.92 г., № 273).

На чарговую заяву, адрасаваную ў рэдакцыю газеты «Звязда»», выканком Шчучынскага раённага Савета народных дэпутатаў яшчэ раз растлумачвае, што плошча прысядзібнага ўчастка К. Галінеўскага раней была 0,44 га і яго ніхто ніколі не захопліваў. Былы прысядзібны ўчастак яго маці, размешчаны побач з прысядзібным участкам аўтара скаргі, раней быў абагульнены з землямі калгаса «1 Мая», бо дом на гэтым участку ў адпаведнасці з дагаворам куплі-продажу ад 14.12.76 г. быў набыты калгасам. З указанага зямельнага ўчастка рашэннем праўлення гаспадаркі ад 30.03.89 г. было выдадзена 0,05 га пад расшырэнне прысядзібнага ўчастка К. Ермака. Астатняя плошча ўчастка, якім раней карысталася маці заявіцеля, рашэннем праўлення калгаса ад 5.09.91 г. замацавана за К. Галінеўскім. У выніку агульная плошча яго прысядзібнага ўчастка зараз складае 0,69 гектара. Такім чынам, прэтэнзіі ў адносінах да плошчы 0,05 га, выдзеленай К. Ермаку, не маюць пад сабой ніякіх падстаў.

У адказе таксама гаворыцца, што ў далейшым заявы па гэтаму пытанню ў адрас райвыканкома разглядацца не будуць.

ГРОШЫ АБО ТРАКТАР?

«Дапамажыце атрымаць зарплату, якая належыць мне за збор малака ў насельніцтва і якую саўгас ніяк не выплачвае, — скардзіўся Рыгор Аляксандравіч Аўсюк з в. Траянаўка Барысаўскага раёна.

А вось што паведаміў намеснік старшыні Мінскага абласнога камітэта па сельскай гаспадарцы і харчаванню **А. Шыбайла.** Так, за сакавік — чэрвень Р. Аўсюку налічана за збор малака ў насельніцтва 864 рублі. Але ў сувязі з тым, што ён не вярнуў саўгасу «Траянаўка» трактар, дырэктар затрымаў выплату зарплаты. У абодвух выпадках допушчаны проціпраўныя дзеянні. Для ўрэгулявання канфлікту трэба вярнуць саўгасу трактар, і тады гаспадарка выплаціць заработную плату. У адваротным выпадку пытанне будзе вырашацца народным судом.

Падрыхтаваў да друку аддзел пісьмаў «Звязды». (Тэлефон 32-04-52).

ГІСТОРЫЯ БЕЗ «БЕЛЫХ ПЛЯМ»

ГЕРОІ, ЯКІМ ДАРАВАЛІ

ЯШЧЭ РАЗ ПРА ЛЁС БЕЛАРУСКІХ ПАТРЫЁТАЎ

Як адзначыла Дзень нацыянальнай незалежнасці сталіца нашай рэспублікі — дзякаваць Богу, тэлебачанне дало магчымасць убачыць. Так, сталіца, цэнтр вызначаюць напрамак і ідэю ўсяго нашага развіцця, скранаюць яго з месца. Але каб гэты рух стаўся сапраўдным рухам, каб можна было ўсур'ёз гаварыць аб яго незваротнасці, трэба за сталіцаю ўбачыць на шляху нацыянальнага адраджэння правінцыю, якой значна больш, чым сталіцы, і якая ўсё-такі ў большай меры Беларусь, чым наш вялікі Мінск. Менавіта тут, у правінцыі, адбудзецца ці не адбудзецца пералом, які дасць магчымасць паверыць у блізкасць сапраўднага нацыянальнага адраджэння альбо, у адваротным выпадку, назаўжды пахавае гэтую светлую ідэю. Не паддаючыся спакусе далей даводзіць пра значэнне правінцыяльнага жыцця, хачу падзяліцца з шаноўным спадарствам тым, як бачыўся той жа Дзень незалежнасці ў глыбінцы.

У Паставах зала раённага Дома культуры ўмяшчае каля трохсот чалавек. Ды і палова яе не была запоўненай, калі да мікрафона падышоў мэр горада, каб сказаць не зусім упэўненае слова з нагоды гадавіны. Хто ж была тая сотня людзей, што прыйшлі на ўрачыстасць? Чыноўнікі раённых службаў, якія прывыклі падпарадкоўвацца любым святам, што носяць на гэты момант афіцыяльны характар. Тым больш — у першым радзе крэслаў сядзіць старшыня раённага Савета і яго намеснікі. У заходнебеларускіх гарадах падкрэсленая ўвага, перайманне кожнага кроку «галавы» літаральна ў крыві чыноўніцтва. Сядзелі ў зале вайскоўцы, якія наведалі мерапрыемства, канечне ж, па камандзе. Ну і невялікая жменька гараджан, тых, хто сапраўды прынёс у залу сваю шчырую радасць за свята роднай Беларусі, свой непакой за яе будучыню.

Не ў першым радзе і нават не бліжэй да сцэны ўбачыў знаёмы твар Антона Віктаравіча Фурса, чалавека, пра трагічны лёс якога, пра такі ж трагічны лёс яго жонкі Аляксандры Лявонаўны Умпіровіч-Фурс пісала рэспубліканская прэса, у прыватнасці «Наша слова». Іх імёны хораша прагучалі ў шэрагу тых сапраўдных патрыётаў Беларусі, хто нават у змрочныя часы сталіншчыны марыў аб незалежнасці, рабіў нейкія захады для яе здзяйснення. І, зразумела ж, атрымаў поўнай меркай ад «самай дэмакратычнай у свеце дзяржавы».

Як бы добра было думаць, што гэта іх свята. Іх мараў здзяйсненне. Узнагарода за перажытыя пакуты. Ды не, не выпадае так думаць. Аляксандра Лявонаўна, чалавек эмацыянальны, якую гады лагераў і дзесяцігоддзі паслялагерных пакутаў і зняваг не навучылі хаваць свае пачуцці, не адважылася, відаць, прыйсці ў гэтую залу. Зусім не святочны настрой і ў Антона Віктаравіча.

А як жа радавацца, людзі добрыя? Як радавацца ім у Дзень незалежнасці беларускай дзяржавы, калі, стаўшы ў шэрагі тых, хто набліжаў гэтую незалежнасць, прайшоўшы за ведаў, што літаральна ў хаце насупраць жыве жанчына, асуджаная па гэтай справе, за тры хаты ад нашай яшчэ адна, па суседству з ёй яшчэ... Што ў нашым невялікім гарадку шмат іх, людзей аднаго ўзросту, былых сяброў — студэнтаў педвучылішчаў, хто па гэтай справе пайшоў у Сібір, але аказаўся шчаслівейшым за многіх сяброў і вярнуўся. Пасля вяртання яны сядзелі ў сваіх гнёздах, зацяўшыся, чакаючы калі не новых рэпрэсій, то поўнага недаверу ўлад, пільнасці з боку адпаведных органаў.

Толькі значна пазней, ужо ў 70-я, працуючы ў рэдакцыі райгазеты, даведаўся аб «справе педвучылішчаў», пачаў шукаць людзей. А іх жа і шукаць не трэба — суседзі, бацькі сяброў і знаёмых. Толькі вельмі насцярожаныя, зломленыя, цяжка слова лішняе выцягнуць. Іх цкавалі і моўчкі «даціскалі» мясцовыя ўлады. Іх гнялі насцярожаныя адносіны суседзяў. «Дарма не садзяць» — так вучылі нас ацэньваць чалавечыя лёсы. Расказаць аб гэтых людзях на старонках газеты ўпершыню ўдалося толькі крыху больш за два гады назад.

У пасляваенных Паставах і Глыбокім пачалі дзейнічаць педагагічныя вучылішчы: з усходу ж настаўнікаў ва ўсе школы не прышлеш, прыходзілася рыхтаваць іх з мясцовых кадраў. Сёння зразумела, як неахвотна ішлі на гэта ўлады. «Заходнікі» даверу не выклікалі: ненадзейны кантынгент. Былі ж адна ад адной, і ўзнікаюць у педагагічных вучылішчах групы патрыятычна настроенай моладзі. Далей дэкларацый, далей узнёслых слоў, малявання «Пагоні» справа і не пайшла. Групы аб'ядналіся, паміж маладымі людзьмі, якія ўваходзілі ў іх, акрамя патрыятычных узнікалі і проста чалавечыя сувязі. Мы ў раённай газеце расказалі адну такую гісторыю пра дзяўчыну, якая на допыце прызналася ў сваёй прыналежнасці да Саюза, каб толькі трапіць да каханага, сапраўды актывіста Саюза. Ёй, дурніцы, здавалася (ці нядобрыя людзі нашапталі), што па адной справе яны і сядзець будуць разам. Сядзелі асобна. І сустрэцца давялося толькі праз дзесяцігоддзі.

У дзяржаве ўсеабдымнага стукацтва абедзве групы хутка высачылі. Нейкі час пачакалі, пакуль асноўным іх удзельнікам споўнілася столькі гадкоў, каб можна было ўжо «накручваць па ўсёй строгасці». Сустракаўся я з адным ціхім пенсіянерам, які прымаў удзел у арыштах не пастаўскіх, а глыбоцкіх «шпіёнаў і ворагаў народа». Апраўдваўся, расказваў, што сам папрасіў вядомага ў нашых мясцінах садавода Сікору, каб угаварыў сына здацца: маўляў, яму ж лепш будзе.

Магчыма, з сынам Сікоры і палічыліся. А вось астатнім, каго выдаў здраднік, які быў падасланы ў рады Саюза, каго назвалі, не вытрымаўшы допытаў, таварышы, давялося прайсці праз усе кругі пекла. Катавалі не толькі фізічна. Аляксандра Лявонаўна Фурс можа засведчыць, што ў Полацку на допытах прымяняўся нават гіпноз. Каб стварыць бачнасць буйной арганізацыі, забіралі не толькі сапраўдных сяброў Саюза, але і іх знаёмых, акружэнне. Вось гісторыя Алены Мітрафанаўны Мацук (у шлюбе Ларыёнава). Яна была знаёмая з некаторымі дзяўчатамі, юнакамі з Саюза. Ды як жа інакш: разам вучыліся, на вечарынах былі разам. І калі «канспіратары» сталі збіраць грошы на машынку, аддала некалькі рублёў таксама. А «канспіратары» як на тое і спіс ахвяраванняў склалі. Па гэтым спісе яе і ўзялі. Восем гадоў у лагеры.

бачым, недарэмна баяліся. Іх патэнцыял у народзе быў магутным, даў і дае свае парасткі.

Вядома ж, не без выключэнняў. Былі і зломленыя, былі тыя, хто і ў беларускасць ішоў несвядома, услед за сябрамі, потым з перапуду ад яе адрокся. І ўсё-такі гэта былі лепшыя, надзея нашай зямлі. З трыццаці асуджаных па той справе многіх ужо няма сярод нас. Лёс многіх невядомы, як лёс прызнанага лідэра пастаўскай моладзі Мікалая Асяненкі, абаяльнага, разумнага, смелага. Няма Віктара Стахоўскага, які, адседзеўшы ў лагеры, вярнуўся, стварыў на Пастаўшчыне выдатны народны тэатр. Бываючы ў хаце Фурсаў, заўжды са шкадаваннем гляджу на малюнкі Аляксандры Лявонаўны. Не атрымаў развіцця талент, ды нават проста настаўніцай папрацаваць не давялося. А менавіта ж настаўнікамі, сейбітамі былі б усе яны, незаменныя для нашага народа. Ды якое настаўніцтва, нават дзеці іх да нядаўняга яшчэ часу адчувалі на сабе гэта кляймо бацькоў, былі абмежаваныя ў многім. І вось які парадокс: тыя ж чыноўнікі, якія некалькі гадоў назад яшчэ «бдили», каб не дапусціць былых «ворагаў народа» да грамадскага жыцця, каб нават лёсы іх пакутныя замоўчыць, сёння вымушана сядзяць пад гербам «Пагоня», святкуюць Дзень незалежнасці. Ну ды чыноўнікі пераверлуцца хутка, яны, калі ўбачаць, што незалежнасць сапраўды назаўжды і трывала, яшчэ нас вучыць будуць, як з гэтай незалежнасцю абыходзіцца.

Балюча тое, што менавіта гэтыя чыноўнікі і вырашаюць сёння лёсы нашых пакутнікаў. Камісію па рэабілітацыі ў Паставах узначальвае былы першы сакратар райкома партыі, а цяпер намеснік старшыні райвыканкома. Але, па праўдзе кажучы, раённая камісія ў гэтым працэсе адыгрывае зусім нязначную ролю, перасылае паперкі ў вобласць, атрымлівае адтуль ужо гатовае рашэнне: рэабілітаваць альбо не.

Спачатку, абнадзеены гучнымі дакументамі аб рэабілітацыі ахвяр сталінскіх рэпрэсій, Антон Віктаравіч Фурс рабіў спробы вярнуць добрае імя ўсяму Саюзу Беларускіх Патрыётаў. Дзе там. Нічога не атрымалася. Сёння, як бачым, пытанне стаіць аб тым, калі ж дачакацца паасобнай рэабілітацыі. Нельга сказаць, што яна не ідзе зусім. Некаторыя былыя сябры Саюза ўжо атрымалі гэтыя доўгачаканыя дакумент. А, напрыклад, А. У. Канаш, Я. Г. Троцкая толькі цяпер даведаліся, што рэабілітаваныя яны ажно ў 1961 годзе. Напэўна, у канцы «адлігі» вырашана было іх справы, ужо разгледжаныя, проста пакласці «пад сукно».

яе праз лагеры і ссылку, яны і да гэтага часу не рэабілітаваныя, носяць на сабе пляму ворагаў таго народа, шчасця якому зычылі? Як было ўбачыць на сцэне выяву нашага дзяржаўнага герба «Пагоня» Аляксандры Лявонаўне і помніць, што менавіта за спробу намаляваць гэты герб для Саюза Беларускіх Патрыётаў атрымала яна пасля вайны 25 гадоў зняволення. І не рэабілітаваная. Што ж за незалежнасць такая, што ж за дзяржава? — хочацца спытаць.

Не дапамаглі выступленні прэсы, не выконваюцца пакуль што абяцанні службовых асоб, ходзяць па інстанцыях паперкі. Чакаюць пакутнікі рэабілітацыі, аднаўлення сваіх правоў, вяртання праўды. А дні ідуць, цяпер ужо лятуць нястрымна, і старасць дабаўляе вагі кожнаму з іх. Напэўна, да канца дзён сваіх так і не паспеюць яны стаць героямі, хоць і дачакаюцца-такі пераходу ў разрад злачынцаў, якім даравалі. Пакуль што іншага вызначэння працэсу рэабілітацыі я не знаходжу. Але аб гэтым крыху ніжэй.

Дык што ж уяўляў сабой Саюз Беларускіх Патрыётаў? Справа аб ім (інакш — «справа педвучылішчаў») стала вядомай цяпер, прагучала ў пасляваенных Паставах і Глыбокім, але была глуха забытай у гады брэжнеўшчыны. Што і казаць, ад малых гадоў жыў у Паставах, не думаю, што разам з сябрукамі вызначаўся малой дапытлівасцю. Але ж не і ў СБМ, і ўвогуле нават мовы рускай не ведаюць. Але іншых няма. Былыя навучэнцы пастаўскага педвучылішча ўспамінаюць, што большасць выкладчыкаў і асабліва прадстаўнікоў улады — а гэта кадры з усходу ды былыя партызаны — адкрыта варожа ставіліся да юнакоў і дзяўчат. Абвінавачвалі іх у супрацоўніцтве з немцамі. Ды тады ў гэтым супрацоўніцтве можна было абвінаваціць увесь народ. Не падпадаў ён пад уласнаручна зацверджанае правадыром клішэ аб «всенародном сопротивлении захватчикам в тылу врага». Бедны «заходнік», якога ленінскі ўрад прадаў палякам дзеля свайго выратавання (а спачатку ж прадаваў і немцам), якога «вызвалілі» ў 39-м ад тых жа палякаў і які за некалькі месяцаў бальшавіцкай улады добра рассмакаваў новыя парадкі з іх узорна-паказальнымі калгасамі, высяленнем усіх, хто дзякуючы нястомнай працы жыў лепш за іншых, гэты «бедны заходнік» у адпаведнасці з клішэ павінен быў паўстаць супраць новага гаспадара і новага парадку, цяпер ужо нямецкага. Ды не паўставаў, працаваў на зямлі, як і да гэтага. Але аб тым, як усё-такі шырыўся партызанскі рух у Заходняй Беларусі, трэба гаварыць асобна.

Не маглі не бачыць не па гадах адукаваныя жыццём юнакі і дзяўчаты, што зусім не так, як прапагандавалася, будуецца жыццё пры савецкай уладзе. Што незалежнасць Беларусі — фікцыя. Вось тут, незалежна

Я назваў спачатку сяброў Саюза героямі, потым сказаў, што да арышту яны і здзейсніць нічога не паспелі. Ды, відаць, заканамернасць таго рэжыму была якраз у гэтым: хапаючы і караючы бязвінных, ён тым самым ужо з іх, бязвінных, ствараў сабе сапраўдных ворагаў. Героямі нашы юнакі і дзяўчаты станавіліся на допытах, потым, ідучы пакутлівым шляхам палітычных зняволеных, вырастаючы ў сапраўды палітычных праціўнікаў рэжыму. Героямі нашы юнакі і дзяўчаты станавіліся таму, што і загнаных за краты, пазбаўленых усіх чалавечых правоў іх баяліся. Іх баяліся і потым, у часы застою, імкнучыся ўвогуле не ўспамінаць, баяліся іх схаванай, але існай сілы і веры. Як

Сустракаўся з людзьмі, якія атрымалі чаканыя дзесяцігоддзямі сухія паперкі аб тым, што іх тэрміны зняволення адменены з-за адсутнасці саставу злачынства. І бачыў, як мяняецца настрой пакутнікаў. Ад першай радасці і слёз вельмі хутка да расчаравання і зноў жа слёз. Мы як заўсёды ў агульнапрызнаныя тэрміны ўкладваем свой скажоны, савецкі сэнс. Калі рэабілітацыя, калі чалавек не вінаваты, то гэта ж не тое, што яму проста даравалі — і хай сабе сядзіць ціхенька на печы. Сапраўды рэабілітаваць — гэта прынародна папрасіць прабачэння, вярнуць усё адабранае, кампенсаваць, наколькі магчыма, усе страты. Ды дзе там, іх і падлічваць ніхто не збіраецца.

Стэрэатыпы мінулых дзесяцігоддзяў яшчэ доўга будуць панаваць у нашых галовах, ацэнках.

Алесь КАСЦЕНЬ.

г. Паставы.

НА ЗДЫМКАХ:

● Кіраўнік глыбоцкай групы Васіль Антонавіч Мядзелец (здымак зроблены пасля вяртання з лагера).

● Пасля смерці Сталіна зняволеныя краіны ГУЛАГ адчулі калі не блізкае вызваленне, то блізкія змены. Можна было — о, радасць для родных! — зрабіць здымак і паслаць яго дадому. Аляксандра Умпіровіч (злева) і яе сяброўка па зняволенню ўкраінская паэтэса Марыя Баран. Лагерныя ватоўкі хоць крыху прыкрываюць хусткі, прысланыя з радзімы. Дарэчы, у адным з Аляксандрай Лявонаўнай лагеры, у Мардовіі, сядзела і Ларыса Геніюш.

● Частка глыбоцкай групы таксама пасля вяртання са зняволення. Злева направа сядзяць Антон ФУРС, Лявон БЯЛЕВІЧ, Янка БАБІЧ, Пятро СПІРКОВІЧ, стаіць Марыя БАБІЧ. Яна толькі што зняла вэлюм, стала жонкай Лявона Бялевіча. І ўсё-такі не зусім радасны, не вясельны настрой у гэтых ужо немаладых людзей.

● Пастаўская група. Здымак зроблены незадоўга да арышту. Не ўсе сябры групы ёсць на здымку, не ўсе імёны сёння можна ўстанавіць. Сядзяць (злева направа): Алесь АДАМОВІЧ, Ліна БАРОЎКА, кіраўнік групы Мікола АСЯНЕНКА, Ніна АСЯНЕНКА, Валянцін ЛАГУНЕНАК. Стаяць трэці злева Віктар СТАХОЎСКІ, чацвёрты Аляксей ДЗІКІ, шосты — Уладзя ЛЫСЁНАК.

РОЗГАЛАС

З ДУМАЙ АБ БЕЛАЙ РУСІ?

У Міністэрстве юстыцыі Рэспублікі Беларусь 4 верасня за № 409 зарэгістравана дзевятая па ліку партыя — Славянскі сабор «Белая Русь». Як падкрэсліў сустаршыня думы з правам кіраўніка юрыдычнай асобы Андрэй Цегалка, сутнасць у слове «сабор», а не ў слове «партыя», таму што галоўнае ў рабоце — гэта саборнасць, усеагульнасць, а не палітыка, з якой узяты толькі ўдзел у выбарных структурах улады. Славянскі сабор «Белая Русь» сярод асноўных мэтаў бачыць абарону славянскіх інтарэсаў ва ўсіх сферах грамадскага жыцця, на аснове адраджэння славян і прыярытэту традыцыйных каштоўнасцей ўзаемадзеянне славянскай цывілізацыі, а таксама стварэнне ў Беларусі канстытуцыйным шляхам прававога ладу, які гарманічна развіваецца і засноўваецца на саборнасці, народаўладдзі, самакіраванні.

Кіруючы выбарны орган сабора—дума.

БелаПАН.

Царква плюс навука—будзе канферэнцыя

З 25 па 27 верасня ў нашай рэспубліцы адбудуцца шматлікія ўрачыстасці, прысвечаныя 1000-гадоваму юбілею Праваслаўнай царквы на Беларусі. У ліку юбілейных мерапрыемстваў павінна адбыцца першая ў нашай рэспубліцы навукова-царкоўная канферэнцыя, на якую з'едуцца каля 200 удзельнікаў і ганаровых гасцей з Расіі, Літвы, Украіны, Польшчы, ЗША, Германіі, Аўстраліі, Англіі і іншых краін свету. На гэтай канферэнцыі ўпершыню будзе ўсебакова разглядана роля праваслаўя ў фарміраванні асноў беларускай дзяржаўнасці і культуры. Для правядзення ўнікальнай канферэнцыі пры аддзяленні гуманітарных навук Акадэміі навук Беларусі створаны каардынацыйны камітэт.

НА ВУЛІЦЫ СПАКОЙНАЙ—НЕСПАКОЙНА

ПІНСК. (С. Шапіра). У чарговы раз — трэці з пачатку года — здзейснены акт вандалізму на гарадскіх могілках па вуліцы Спакойнай. Разбурана 11 помнікаў, большасць з якіх мае гістарычную і мастацкую каштоўнасць. Апаганілі хуліганы магілу Караля Бялевіча, пахаванага больш за сто гадоў назад, разбіты мармуровы бюст, разбураны помнік вядомаму польскаму педагогу-літаратару В. Паржэцкаму. Агульны матэрыяльны ўрон перавышае 120 тысяч рублёў. А маральны? Парадокс: незадоўга да гэтага Гарвыканкам запатрабаваў ад праваахоўных органаў прыняць рашучыя меры да пошуку і пакарання вінаватых.

НЕ ХАДЗІЦЕ, ХЛОПЦЫ, У ВЫЦВЯРЭЗНІК

СТОЛІН. (Ю. Дубіна). Як ні парадаксальна, але апошнім часам сярод месцаў грамадскага харчавання ўсё большую папулярнасць набывае выцвярэзнік. Правінцыя — не выключэнне. На Століначчыне ў жніўні гэтую ўстанову наведалі 65 чалавек, а ўжо за першыя 10 верасня дзён тут «гасцявала» 15 чалавек. За суткі, праведзеныя ў сценах выцвярэзніка, наведвальнікам прыходзіцца плаціць 250 рублёў. І гэта пры тым, што «люкс» у тутэйшай гасцініцы каштуе 270 «драўляных», а ў звычайным нумары можна спыніцца «ўсяго» за 54 рублі.

ГАЛАДОЎКА БЫЛА... ДА НЕПРЫТОМНАСЦІ

Шаноўная рэдакцыя «Звязды». Піша вам «былы» журналіст Мартыненка з «Чырвонай змены». «Былы» таму, што так вы мяне назвалі ў сваёй нататцы пра маю галадоўку (№ 184, 12.IX.92). Між тым, я па-ранейшаму працую ў беларускім маладзёжным штотыднёвіку. Але гэта не самая прыкрая недакладнасць у вашай публікацыі. [illegible]

[illegible] Савета Беларусі, я напісаў, што буду стаяць на смерць. І я стаяў на плошчы і ўдзень, і ўначы. Але што зробіш, калі з-за таго ж цукровага дыябету на трэція суткі я апрытомнеў дома пасля дыябетычнай комы, калі маці рабіла мне чарговы ўкол інсуліну?

Выходзіць, здароўе і Феміда не дазваляюць мне жыць сумленным чалавекам. Тым не менш мой пратэст не скончаны, хоць «прэса звярнула ўвагу»...

Вітаўт МАРТЫНЕНКА.

МІНСК—КУВЕЙТ:

няўжо на гэтым шляху мы сапраўды пазбавімся манапалізму і гіперінфляцыі, пакончым са спаўзаннем у масавую галечу?

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

яшчэ — скарачаць энергаёмістыя вытворчасці. Характэрная, аднак, дэталь: гэтая прапанова, якая пры яе ажыццяўленні можа мець для нашай агульнай гаспадаркі самыя разнапланавыя вынікі, прайшла практычна па-за свядомасцю большасці ўдзельнікаў нарады. А шкада, бо мера гэтая наколькі вымушаная, настолькі і жорсткая.

Карацей кажучы, размова, па вялікаму рахунку, ідзе пра эканамічную самастойнасць Беларусі, наогул — пра наша выжыванне як нацыі. Таму самы час заняцца пераглядам тых эканамічных і палітычных прыярытэтаў, якія складваліся не адно дзесяцігоддзе. Думаецца, менавіта такі падыход меў на ўвазе Старшыня Саўміна, калі паведаміў аб прапрацоўках пытання наконт магчымага супрацоўніцтва паміж Беларуссю, Саудаўскай Аравіяй і Кувейтам. Магчыма, нафтавы гандаль з гэтымі блізкаўсходнімі краінамі, заснаваны на нармальных рынкачных парытэтах, і дасць магчымасць нашай дзяржаве абараніць сябе ад непрадказальных дзеянняў маскоўскіх эксперыментатараў з іх упартай накіраванасцю толькі на «шокавую тэрапію».

Значыць, знайшлі чарговую чароўную палачку? Пасябруем з нафтавымі шэйхамі, паліва пацячэ да нас ракой і, як гаворыцца, — «няма праблем»? Вось якраз тут трэба ўспомніць, што выратаванне тапельцаў — справа рук саміх тапельцаў. Таму што гэтых самых «праблем» апошнім часам у нас з'явілася столькі, што хоць гаць гаці, і вырашаць іх урад далёка не заўсёды паспявае. Іменна таму ў якасці падтрымкі і арганізуецца каардынацыйны цэнтр, каб у кіраванні эканомікай удзельнічаў увесь патэнцыял грамадска-эканамічнай думкі.

Ці могуць быць якія-небудзь пярэчанні адносна самой ідэі? Насцярожваюць толькі прывычныя ўжо заклікі пра неабходнасць быць усім па адзін бок барыкады, не разгойдваць нашу агульную лодку і г. д. А мы ведаем, што за агульнымі дэкларацыямі часта хаваюцца нават процілеглыя мэты і імкненні. На нарадзе неяк між іншым прагучала і такая прапанова: маўляў, усім дзяржаўным прадпрыемствам ужо час перайсці на поўны гаспадарчы разлік (?! — **Рэд.**), хопіць фінансаваць іх з дзяржбюджэту. А мы, наіўныя, думалі, што ўся наша эканоміка працуе на рынкачных прынцыпах. Якім тады чынам мы будзем выводзіць яе на сусветны ўзровень, калі яшчэ немаведама колькі ўтрыманцаў-манапалістаў сядзяць на шыі дзяржаўнага бюджэту, абцяжарваюць наша небагатае грамадства?

КОП'ЯЎ ПА ПЫТАННЯХ выканання дзяржбюджэту сёння ламаецца нямала. На фінансаванні работ па вырашэнню чарнобыльскай праблемы спыняцца асабліва не будзем (гэта тэма для асобнай размовы), успомнім, што не хапае сродкаў на іншыя сацыяльныя праграмы, утрыманне арміі і дапамогу ваеннаслужачым і г. д. А калі прыйдзецца яшчэ плаціць за адну кілават-гадзіну не 1 рубель 85 капеек, як цяпер, а 15 рублёў? Ці будзем мы тады лічыць дзяржаўную кішэнь бяздоннай? А між тым ёсць нямала кіраўнікоў-гаспадарнікаў, якія ніяк не могуць развітацца з падобнымі поглядамі.

Старшыня праўлення Нацыянальнага банка РБ С. Багданкевіч прама прызнае:

— У Вярхоўным Савеце мяне крытыкавалі жорстка, але справядліва, і менавіта за тое, што заканадаўства аб банкруцтве ў нас практычна не працуе. Тыя вытворчыя калектывы, якія дрэнна гаспадараць, атрымліваюць ад нас фінансавыя ўліванні. Будзем з гэтай практыкай канчаць.

Але ці так ужо проста пазбавіцца ўстойлівай псіхалогіі? Прымалася ўжо, здаецца, рашэнне перакрыць бязмежную плынь фінансавай дапамогі дзяржаўным прадпрыемствам і абяцалася, што нядаўнія мільярдныя крэдыты — апошнія. Аднак зноў тыя ж просьбы і неплацяжы сумежнікам. Вось і налічылі сёння 240 мільярдаў крэдытных рэшткаў замест 24 мільярдаў у параўнанні з тым, як было зусім нядаўна. Аднаму з маладзечанскіх заводаў, напрыклад, выдалі дзесяткі мільёнаў рублёў пазыкі. Потым праверылі і пераканаліся: у яго дастаткова і ўласных сродкаў. І такіх сум банкі напазычалі многім заводам-прасіцелям.

Да «лёгкіх» грошай, як вядома, і адносіны вельмі лёгкія. І заклікі да калектываў і кіраўнікоў дзяржпрадпрыемстваў аб неабходнасці цаніць такія адносіны да іх страцілі, думаецца, усякі сэнс. Прыкрываючыся размовамі аб вялікім кошце энерганосьбітаў і камплектуючых, гэтыя манапалісты змяншаюць выпуск прадукцыі, затое патрабуюць за яе немаведама якую цану, заклаўшы сюды сваю немалую зарплату (увогуле незаробленую). Потым жа, калі не могуць збыць свой «залаты» тавар, зноў кідаюцца да фінансістаў: дайце пазыку, каб выплаціць людзям зарплату.

Дык ці можна назваць гэта сучаснай фінансавай палітыкай і каму яна ідзе на карысць? Ці падштурнём мы такім чынам прадпрыемствы да напружанай работы па выпуску якасных, канкурэнтаздольных вырабаў, калі ўсе гэтыя «лёгкія» крэдыты можна проста праядаць?

Калі мы сапраўды ўсе ў адной лодцы, дык і давайце эканоміць усе разам — і кожны няхай пачне з сябе. Толькі, прабачце, «дурняў» у гэтай справе пакуль няма, кожны разлічвае выехаць за кошт блізкага.

Хутчэй за ўсё іменна таму на нарадзе іншы раз з лёгкасцю даваліся агульныя абяцанні, а канкрэтнае пытанне аб стварэнні РКЦПП было вырашана галасаваннем менш чым за пяць хвілін.

БАДАЙ ШТО АДЗІНЫМ парушальнікам спакою стаў прэзідэнт Саюза прадпрымальнікаў Беларусі У. Карагін, які прапанаваў спыніць гэтае своеасаблівае самаедства ў эканоміцы, калі жывуць не па сродках:

— Ніхто чамусьці не ўспамінае аб такіх непапулярных мерах, як паэтапнае скарачэнне кіраўніцкага апарату, замарожванне на нейкі час заработнай платы на дзяржпрадпрыемствах — бо калі людзі атрымліваюць незаробленыя грошы, гэта прамы шлях у пастку гіперінфляцыі.

Як і можна здагадацца, падобная заява была выслухана без асаблівай прыхільнасці. Дзякуй Богу, што хоць выслухалі — і тое ўжо добра.

Ёсць, аднак, пытанне. Калі мы ва ўмовах рынкачнай эканомікі не можам і пакуль яўна не хочам эканоміць, дык з чым мы сядзем за стол перагавораў з нашымі ўсходнімі і заходнімі партнёрамі? Няўжо толькі з прывычнымі ўсяму свету пажаданнямі і абяцанкамі-цацанкамі?

Валерый ЧАРНЯЎСКІ.

ФУТБОЛ: ЧЭМПІЯНАТ БЕЛАРУСІ

«Трактар» забуксаваў...

Як імгненна ўсё-такі ляціць час! Здаецца, зусім нядаўна стартаваў другі чэмпіянат рэспублікі па футболу, а сёння ўжо пройдзена большая палавіна дыстанцыі першага круга — згуляны 9-ы тур.

Як і ў папярэдніх васьмі турах, у пятніцу асаблівых нечаканасцей не адбылося.

Зноў святкавалі перамогу чэмпіёны. Дома дынамаўцы ва ўпартай барацьбе змаглі вырваць два ачкі ў «Трактара», хоць лік даволі сціплы — 1:0. Дарэчы, першы тайм быў за гасцямі, якія вельмі добра атакавалі і некалькі разоў мелі магчымасць узяць вароты мінчан. Аднак бабруйскім футбалістам крыху не хапіла ўдачы, а ў другой палавіне сустрэчы яна зусім адвярнулася ад «Трактара». Адзіная ў матчы памылка абароны бабруйчан закончылася голам у іх вароты. Свайго шанцу на гэты раз не ўпусціў Валерый Вялічка, які здолеў перахітрыць галкіпера гасцей і накіраваць мяч у правы ад яго вугал.

Упэўнена на другім месцы ў турнірнай табліцы трымаецца сталічная «Беларусь». У чарговай гульні ў Старых Дарогах мінскія футбалісты з мінімальным лікам 1:0 нанеслі паражэнне мясцоваму «Будаўніку». У гаспадароў, дарэчы, гэта быў трэці пройгрыш запар.

У 9-м туры забіта 11 мячоў. Сярэдняя выніковасць — 1,57 мяча за гульню.

Усяго з пачатку чэмпіянату каманды 145 разоў паражалі вароты сапернікаў. Сярэдняя выніковасць — 2,16.

На васьмі матчах тура прысутнічала 17.300 гледачоў.

Усяго стадыёны рэспублікі наведала 167 тысяч аматараў футбола. У сярэднім — 2.456 чалавек на гульню.

Назначаны адзін пенальці, які і быў рэалізаваны. З пачатку чэмпіянату арбітры 24 разы ўказвалі на 11-метровую адзнаку. Толькі 19 разоў мяч дасягаў мэты.

Уладзімір ЗДАНОВІЧ.

«БУДУ СПРЫЯЦЬ ВЯРТАННЮ МАСТАЦКІХ КАШТОЎНАСЦЕЙ, ВЫВЕЗЕНЫХ З НЯСВІЖА»

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

На жаль, у сучаснай беларускай энцыклапедыі не знойдзеш дакладных звестак пра славутага пана Радзівіла Каханку, Радзівіла Сіротку, Мікалая Радзівіла Чорнага, які заснаваў у Нясвіжы бібліятэку, пра многіх і многіх Радзівілаў, з чыімі імёнамі звязаны ўзлёты нашай культуры. Намаганнямі савецкай ідэалогіі на працягу доўгіх гадоў у свядомасць беларуса ўводзілася, што Радзівілы — эксплуататары народа і яго прыгнятальнікі, не вартыя таго, каб пра іх ведалі нашчадкі. Але непаслухмяныя нашчадкі, тым не менш, не выкраслілі з памяці дзеянні і справы ўладароў Нясвіжскага замка, дзе ў розныя часы працавала друкарня, балетная і музычная школы, тэатр, дзейнічала мануфактура па вырабу цудоўных шаўковых паясоў. Квітнелі народныя рамёствы. Хаця і позна, але адумаліся беларусы, што ў іх таксама ёсць свая гістарычная спадчына, а ў гісторыі — велічныя і неардынарныя постаці сусветнага маштабу. Па крупінках, з неймавернымі намаганнямі даводзіцца сёння збіраць звесткі пра мінуўшчыну, пра страчанае ў ваенных завірухах, пра ўкрадзенае і прысвоенае іншымі. Нядаўні зусім прыклад: літоўская газета «Гімтасіс Краштас» ў адным з верасьнёўскіх нумароў друкуе вялікі матэрыял пра Нясвіж, які, на яе думку, з цягам часу павінен стаць другой сталіцай Літвы.

Спадарыня Альжбета Тамашэўская апошні раз была ў сваім доме — у Нясвіжскім палацы — у 1936 годзе на пахаванні бацькі Альбрыхта Радзівіла. Дарэчы, волю абставін ёй нават не выпала нарадзіцца ў сямейным гняздзе. Рэвалюцыйныя вятры загналі яе бацьку аж у Лондан. Праўда, пазней яны вярнуліся ў Нясвіж, і да 1932 года, да разводу бацькоў, Альжбета мела шмат прыемных дзён на ўлонні цудоўнай прыроды. Сярод адукаваных і таленавітых настаўнікаў прайшло яе дзяцінства. Шмат гадоў пражыла ў Польшчы. Многа ездзіла па свеце. У Варшаве пахаваны яе брат Караль. У чужой зямлі ляжаць яе сёстры, жывуць пляменнікі і ўнукі. У чужых землях зусім забылася беларуская мова — дачцэ Альбрыхта Радзівіла, апошняга ардыната Нясвіжа, прасцей гутарыць па-польску, па-нямецку, па-англійску, па-французску... З сабой спадарыня Альжбета прывезла два альбомы з інтэр'ерамі Нясвіжскага палаца. Гэтыя сямейныя рэліквіі засталіся ёй пасля смерці бабулі ў Рыме. Як кажа пан Ян Тамашэўскі, многія архівы Радзівілаў засталіся тады ў польскай семінарыі ў Рыме.

...Спадарыня Альжбета з хваляваннем адкрывае альбомы, якія нагадваюць ёй пра далёкае дзяцінства, калі ўся іх вялікая сям'я збіралася на балі, удзельнічала ў карнавалах. Вось на бульдогу сядзіць бялявая дзяўчынка — гэта яна, тады Альжбетка. А гэта ўжо падлетак — бачна, што расце прыгажуня.

Кожны куток бацькоўскага дома добра памятае Альжбета з дому Радзівілаў: дзе якая карціна знаходзілася, дзе паясы нясвіжскія віселі, дзе паляўнічыя трафеі захоўваліся. Здымкі інтэр'ераў Нясвіжскага палаца вельмі дапамогуць беларускім рэстаўратарам аднавіць гэты ўнікальны помнік нацыянальнай культуры, а таксама, карыстаючыся гэтымі фотаздымкамі як дакументальнымі матэрыяламі, наш урад зможа патрабаваць вяртання незаконна вывезеных з тэрыторыі Беларусі мастацкіх каштоўнасцей.

Дырэктар Нацыянальнага навукова-асветнага цэнтра імя Францішка Скарыны Адам Мальдзіс, які шмат намаганняў прыкладае да адраджэння і вяртання нашай гістарычнай спадчыны, лічыць, што візіт спадарыні Альжбеты Тамашэўскай будзе вельмі плённым.

— У карціннай галерэі нашага Дзяржаўнага мастацкага музея захавалася толькі частка Нясвіжскіх збораў. Другая ў 1951 годзе была перададзена Беруту, прытым патаемна, без ведама беларускага ўрада. Там было 89 карцін, у нас ёсць іх спіс. Спадарыня Тамашэўская лічыць, што гэтыя карціны павінны быць вернуты туды, дзе яны знаходзіліся. Мы разам будзем шукаць. Другая справа — паясы з Нясвіжа. Ёсць звесткі, што яны ў час вайны знаходзіліся ў Адэсе, — адзін вайсковец паведаміў пра гэта ў Берліне спадарыні Альжбеце. Але я стаўлю пад сумненне такую інфармацыю. Мяркую, што гэта маглі быць паясы, вывезеныя з Нясвіжа раней, яшчэ ў 1812 годзе.

Трэцяе, у імя чаго ўсе нашы намаганні — каб Нясвіжскі замак, які так бяздарна цяпер выкарыстоўваецца ў якасці санаторыя, стаў помнікам сусветнай архітэктуры нулявога класа пад эгідай ЮНЕСКО. Гэта вельмі важна, і мы дамовіліся са спадарыняй Тамашэўскай, што будзем будзіць на Захадзе грамадскую думку, асабліва сярод арыстакратыі, каб гэта задума стала рэальнасцю.

Хачу адзначыць, што сябра Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў, наш зямляк доктар Анджэй Цеханавецкі ў ЗША знайшоў магчымасць атрымаць для Нясвіжа 35 тысяч долараў. Шукае сродкі і наша Міністэрства культуры. А іх патрабуецца нямала для таго, каб выявіць усю дакументацыю, якая сведчыць пра ўнікальнасць Нясвіжскага замка як еўрапейскага помніка культуры, і прад'явіць яе ў ЮНЕСКО.

У наступным годзе мы будзем адзначаць 400-годдзе палацавага комплексу ў Нясвіжы і асвячэнне першай імшы ў Нясвіжскім фарным касцёле. Да гэтай даты адно з беларускіх выдавецтваў мяркуе выдаць альбом невядомых малюнкаў Яна Марыі Бернардоні, падрыхтаваны таксама фотаальбом пра Нясвіж у выдавецтве «Беларусь». На жаль, пакуль што на ўсе гэтыя выданні ў дзяржаўных выдавецтвах няма грошай. Цяжкае эканамічнае становішча рэспублікі ніяк не спрыяе справе нацыянальнага адраджэння. І толькі агульнымі высілкамі можна будзе нешта зрабіць.

Ну а пакуль законная наследніца Нясвіжскага замка спадарыня Альжбета Тамашэўская разам з мужам адпачывае ў бацькоўскім доме. Заўтра яна вернецца ў Мінск, дзе ў яе гонар будзе наладжаны афіцыяльны прыём у таварыстве «Дружба».

Таццяна АНТОНАВА.

МІЖ ІНШЫМ

У Галоўным гаспадарчым упраўленні Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь адбылася сустрэча з Часовым Паверaным у справах Рэспублікі Латвія ў Рэспубліцы Беларусь панам Агнісам Томасам. Абмеркаваны і вырашаны станоўча пытанні аб тэрміновым выдзяленні памяшканняў у Мінску для размяшчэння прадстаўніцтва дружалюбнай дзяржавы і жылля для яго супрацоўнікаў.

У час гутаркі начальнік упраўлення Г. І. Траян яшчэ раз узняў пытанне аб лёсе санаторыя «Беларусь», размешчанага ў латвійскім горадзе Юрмале. У прыватнасці, пан Томас быў азнаёмлены з артыкулам А. Майсені «Не ждать с моря погоды...», апублікаваным у «Народнай газеце» 7 жніўня г. г. У артыкуле аўтар заклікае «рашуча дзейнічаць, калі мы хочам захаваць для Беларусі цудоўны санаторый на Балтыцы», абвінавачвае Саўмін у «бяздзейнасці і непаваротлівасці», у няўменні «весці цывілізаваны дыялог і шукаць юрыдычныя формы ўзаемнай згоды».

Неаб'ектыўнасць такіх абвінавачванняў — відавочная, падкрэслілі ўдзельнікі сустрэчы. Паміж урадамі абедзвюх краін распрацавана пагадненне аб статусе санаторыя «Беларусь», у другім артыкуле якога адназначна сказана: «Дагаворныя бакі прызнаюць санаторый «Беларусь» у горадзе Юрмале ўласнасцю Рэспублікі Беларусь».

Ва ўзгодненыя ўрадамі абедзвюх дзяржаў тэрміны дакумент будзе падпісаны.

Служба інфармацыі Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь.

Выпуск «Розгаласа» падрыхтавалі: У. ЗДАНОВІЧ, А. СЛАНЕЎСКІ, С. СУЛКОЎСКІ, І. ШЧУЧЭНКА.

БАГАТЫЯ ТАКСАМА ПЛАЧУЦЬ

ПРА ФЕНОМЕН «БАГАТЫХ», ЯКІЯ «ТАКСАМА ПЛАЧУЦЬ», АПОШНІМ ЧАСАМ СКАЗАНА НАВАТ НЕ МНОГА—ЗАШМАТ. Але ўсялякія спробы падвесці пад яго нейкую тэарэтычную базу, галоўным чынам са знакам мінус, беспаспяховыя: восенню, як вясной і ўлетку, людзі кідаюць усе хатнія клопаты, каб паспачуваць «Марыі Іванаўне». Вось тут, у гэтай хвалі шчырай сентыментальнасці, і схаваны, на наш погляд, сакрэт прыцягальнасці мексіканскай стужкі з яе няхітрым сюжэтам. Серыял адкрытых пачуццяў пераўзыходзіць жорсткасць таго ж восьмага мінскага тэлеканала — і гэта выдатна.

У пошце «Звязды» шмат пісьмаў, якія падкрэсліваюць думку: досыць бруднага палітыканства, крымінальнай хронікі, шэрасці нашых цяжкіх будняў — дайце ў традыцыйнай калонцы з працягам тую ж «Марыяну», каб адпачыць душой... І мы вырашылі пайсці насустрач, прапануем вашай увазе скарочаны варыянт-напамін сюжэта тэлестужкі.

Поўны варыянт кнігі аб'ёмам не менш 100 аўтарскіх аркушаў у 2-х тамах (а гэта — больш за дваццаць пяць нумароў газеты «Звязда») выйдзе ў выдавецтве «Дрофа» сумесна з фірмамі «Фора-фільм» і «Інтэрвідэакамерс» у лістападзе-снежні 1992 г.

МАЛАДОСЦЬ МАРЫЯНЫ

Прыгожая 18-гадовая дзяўчына Марыяна Вільярэаль жыве разам з бацькам і мачахай у штаце Гуанахата на вялікім ранча, якое належыць яе бацьку.

Бацька Марыяны цяжка хворы і прыкаваны да ложка. Свой боль ён спрабуе заглушыць алкаголем, які яшчэ больш падрывае яго здароўе.

Мачаха Марыяны Ірма выйшла замуж за пажылога і хворага чалавека з адзінай мэтай: завалодаць пасля смерці мужа яго ранча.

Марыяна ўсё сваё жыццё правяла ў вёсцы. Пасля смерці маці яна практычна пакінута на самую сябе. Мачаха не клапацілася ні пра адукацыю, ні пра ўборы для маладой дзяўчыны.

Ірма і яе палюбоўнік Дзіега Авіла прыбралі да рук усе даходы, якія прыносіць багаты маёнтак. Карыстаючыся нядольнасцю хворага мужа весці справы, Ірма пастаянна падманвае яго: запэўнівае, што ранча на мяжы банкрутства і яго неўзабаве давядзецца закласці, каб аддаць даўгі. Яна імкнецца наблізіць смерць мужа, даючы яму магчымасць напівацца.

Марыяне ў доме адведзена роля Папялушкі. Яна вымушана выконваць усю чорную работу. Аднак дзяўчына з годнасцю пераносіць цяжкасці, што выпалі на яе долю. Яна самаадданa любіць бацьку і спрабуе дапамагчы яму справіцца з хваробай.

Але мачаха, якая з дня на дзень чакае смерці мужа, не дазваляе ім часта бачыцца.

Дзіега Авіла не супраць пазаляцацца да прыгожай дзяўчыны, але гордая Марыяна рашуча спыняе яго дамаганні.

ЛУІС ДЭ ЛЯ ПАРА

Нечакана на ранча прыязджае стары сябар бацькі Марыяны — сеньёр Луіс дэ ля Пара.

Гэта багаты чалавек. Ён жыве ў Мехіка. Знаходзячыся ў тутэйшых мясцінах па сваіх справах, вырашыў наведаць хворага сябра.

Ірма спрабуе не дапусціць яго да мужа, але гэта ёй не ўдаецца. Бацька Марыяны перадае дону дэ ля Пара завяшчанне, па якім пасля яго смерці ранча пераходзіць да Марыяны.

Луіс дэ ля Пара абяцае паміраючаму сябру выканаць яго апошнюю волю. Ён пакідае ранча, паведаміўшы пра завяшчанне толькі Ірме. З Марыянай яму пабачыцца не давялося. Ірма не дапусціла гэтага.

ІРМА

Праз некалькі дзён бацька Марыяны памірае. Ірма і Дзіега прыходзяць да вываду, што трэба пазбавіцца ад наследніцы, каб завалодаць ранча.

Мачаха выганяе дзяўчыну з уласнага дома. Яна лічыць, што наіўная, неадукаваная, вясковая дзяўчына, застаўшыся без сродкаў да існавання, без знаёмых, якія маглі б ёй дапамагчы, абавязкова прападзе. Да таго ж цяпер сеньёр дэ ля Пара наўрад ці зможа адшукаць яе і паведаміць пра завяшчанне.

Марыяна едзе ў Мехіка, каб знайсці сябра бацькі і папрасіць у яго дапамогі. Ірма зразумела, што зрабіла памылку, выпусціўшы Марыяну з-пад кантролю: раптам дзяўчына і сапраўды здолее адшукаць сеньёра дэ ля Пара — тады бывайце мары аб багацці і прыгожым жыцці.

Каб папярэдзіць гэта, Ірма пасылае Дзіега ў Мехіка. Ён павінен знайсці Марыяну і забіць яе.

ПАСКУАЛЬ

Апынуўшыся ў вялікім горадзе, сярод незнаёмых людзей, Марыяна разгубілася. Сеньёра дэ ля Пара ёй знайсці не ўдалося.

На шчасце, яна сустрэла свайго аднагодка, які таксама прыехаў з правінцыі, каб знайсці работу. Яго звалі Паскуаль.

Марыяна і Паскуаль хутка знайшлі агульную мову. Ён у Мехіка ўжо некалькі тыдняў і нядрэнна арыентуецца ў шумным гарадскім жыцці.

Бачачы, у якім цяжкім становішчы апынулася Марыяна, Пака адводзіць яе да каталіцкага святара падрэ Адрыяну. Паскуаль падзарабляе ў яго прыходзе і ведае дабрыню падрэ. Той ніколі не пройдзе міма чалавека, якому патрэбна дапамога.

Знаёмства Марыяны з падрэ крута мяняе яе лёс.

ПАДРЭ АДРЫЯНУ

Выслухаўшы гісторыю Марыяны, падрэ Адрыяну разумее, што дапамагчы ёй не так проста. Можна знайсці ёй работу, але дзе яна будзе жыць?

Марыяна спадабалася падрэ сваёй шчырасцю і непасрэднасцю. Аднак у такім горадзе, як Мехіка, пакідаць наіўную і даверлівую дзяўчыну без апекі вельмі небяспечна.

Святар рашае звярнуцца да свайго старога і добрага сябра дона Альберта Сальвацьера. Ён просіць дона Альберта і яго жонку донну Алену даць прытулак у сваім доме Марыяне.

Пасля знаёмства з дзяўчынай дон Альберта дае сваю згоду на гэта.

(Працяг будзе).

СЛОВА СТВАРАЛЬНІКАМ СЕРЫЯЛА

Рахеліо ГЕРА:

«Я ЗУСІМ НЕ БАГАТЫ, АЛЕ І НЕ ЗУСІМ БЕДНЫ»

«Народны артыст СНД», выканаўца ролі дона Луіса Альберта, расказвае пра сябе і сваю работу.

Заўтра, у 21 гадзіну 40 мінут тэлегледачы канала «Астанкіна» могуць сустрэцца з Веранікай Кастра, выканаўцай галоўнай ролі серыяла «Багатыя таксама плачуць» у час прэс-канферэнцыі, якую яна дала ў Маскве. Нядаўна «Звязда» публікавала эксклюзіўнае інтэрв'ю, якое мексіканская тэлезорка дала спецыяльна для нашай газеты. Здаецца, што мы ўсё ўжо ведаем пра Марыяну, а вось пра другога героя «Багатых...» — Луіса Альберта не ведаем нічога. Таму зразумела, што пасля публікацыі інтэрв'ю з В. Кастра, чытачы просяць сустрэцца і з выканаўцам ролі мужа Марыяны — Рахеліо Гера. Шкада, але такой магчымасці мы не маем. І ўсё ж, каб у нейкай меры задаволіць просьбу чытачоў, прапануем інтэрв'ю ўласнага карэспандэнта газеты «Труд» у Мехіка В. Кучарава.

— Мяне завуць Ільдэгарда Франсіска Гера Марцінес, а Рахеліо Гера — маё артыстычнае імя. Нарадзіўся ў горадзе Агуаскальентэс, у адным з цэнтральных штатаў Мексікі. У сям'і нас было пяцёра братоў і дзве сястры. Я — старэйшы і, дарэчы, адзіны, хто пайшоў па артыстычнай лініі выпадкова.

Наўрад ці вашы гледачы пазналі б мяне цяпер, сустрэўшы на вуліцы. У «Багатых» я іграю адносна маладога чалавека, а між тым 8 кастрычніка мне стукне 56. Праўда, і фільму ўжо 13 гадоў, і ў другой яго частцы мой герой хутка сталее. Таму грымёры спачатку «маладзілі» мяне, маскіруючы сівізну, а потым пачалі «старыць». Для мяне такое пераўвасабленне не было цяжкім, паколькі часта даводзілася іграць персанажаў розных узростаў.

— Якая ж выпадковасць зрабіла вас акцёрам?

— Адвучыўшыся ў сярэдняй школе, я пайшоў працаваць. Трэба было дапамагаць братам і сёстрам, тым больш што бацькі нашы развяліся. Працаваў рахункаводам у банку, потым уладкаваўся пасыльным у сталічным атэлі «Хілтан»: разносіў чамаданы. У той час адзін сябар і прапанаваў мне пайсці на рэпетыцыю аматарскага спектакля, у якім сам удзельнічаў. Я пайшоў, спадабалася, мяне запрасілі рэпеціраваць. Потым пачалі запрашаць і ў іншыя спектаклі. Адначасова я пачаў здымацца ў рэкламных роліках, якія тады паказвалі ў кіно перад сеансамі. Крыху пазней заняўся тым жа самым на тэлебачанні. Там мяне заўважылі прадзюсеры і пачалі даваць маленькія ролі ў тэленавелах. Аднак асноўную работу — пасыльнага ў атэлі — я не кідаў. Удзень здымаўся, а па начах цягаў чамаданы, мая змена пачыналася з 10 вечара. «Сумяшчальніцтва» скончылася ў 1963 годзе, калі мне прапанавалі першую маленькую ролю ў кіно. Тут ужо я вырашыў пакінуць атэль. За наступныя 15 гадоў я зняўся ў 57 фільмах.

— Калі рабілі «Багатых», вы адчувалі, што будзе поспех?

— І не падазравалі, аднак я дагэтуль з задавальненнем успамінаю тыя адзінаццаць месяцаў здымак.

(Працяг будзе).

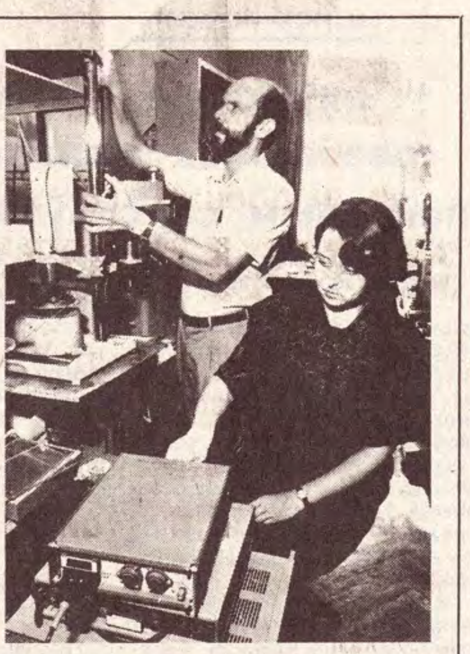
ВЕРОНІКА КАСТРА ВІНАВАТАЯ Ў ПАЖАРЫ?

ПІНСК. Два крымінальныя выпадкі з кур'ёзным адценнем адбыліся тут. Грамадзянка П., прыбіральшчыца будаўнічага ўпраўлення № 31, дамовіўшыся з рабочым мясакамбіната, атрымала ад яго каля 20 кілаграмаў свініны і каўбасы. Аднак смачны пах пачулі галодныя сабакі, што чакалі ля камбіната хоць якой-небудзь косткі, і пабеглі за жанчынай. Каля чыгункі яны напалі на К. і невядома, чым бы ўсё гэта скончылася, калі б не падаспелі супрацоўнікі міліцыі.

А ў палове сёмай вечара, у час паказу папулярнага тэлесерыяла «Багатыя таксама плачуць», у кватэры грамадзянкі К. па вуліцы Першамайскай узарваўся тэлевізар «Радуга-719», і пачаўся пажар. Гаспадыня, замест таго каб тушыць яго, пабегла дагледжваць фільм да суседзяў, каб не прапусціць ніводнага кадра. Полымя ж патушылі прыбыўшыя пажарныя, якія, калі б не гэтае здарэнне, таксама глядзелі б «Багатых».

ФОТАІНФАРМАЦЫЯ

Іх тут чакаюць 40 дзяцей, чый лёс — працяглае лячэнне цяжкай хваробы. Размова ідзе пра дзіцячае аддзяленне НДІ анкалогіі, што ў Бараўлянах.

Каб неяк дапамагчы прабавіць час дзецям, якія знаходзяцца ў клініцы, беларускі дабрачынны фонд «Дзецям Чарнобыля» арганізаваў для хворых дзяцей заняткі па выяўленчаму мастацтву, музыцы. Кожную нядзелю прыязджаюць да дзяцей муж і жонка КАРАВАЕВЫ, часта бывае тут Таццяна Аляксандраўна ПРЫСЬ. Для многіх роднай стала і сястра ВЕРА (на здымку) з Саюза евангельскіх хрысціян-баптыстаў, якая бывае тут амаль штодзённа.

Фота Уладзіміра ШУБЫ.

У дванаццаты раз прайшло ў Брэсце традыцыйнае першынство лучнікаў на прыз праслаўленага землянa — пётчыка-масмана П. І. Клімука. Разам са спартсменамі з розных гарадоў Беларусі ўдзел у ім прынялі і каманды Арменіі і Туркменістана.

НА ЗДЫМКУ: ажыўленую размову вядуць удзельнікі першынства Анна ГАЎРУЗАВА (Ашгабат), Артак НЕРСЕСЯН (Ерэван) і Наталля КОШАЛЕВА (Мінск).

Фота Эдуарда КАБЯКА.

«Інтэлектуальным» вадкасці сталі аб'ектам вывучэння супрацоўнікаў навуковага комплексу «Інстытут цепла- і масаабмену імя А. В. Лыкава» АН Рэспублікі Беларусь. Тут даследуюцца асяроддзі, якія значна змяняюць свае механічныя і фізічныя ўласцівасці пад уздзеяннем электрычных і магнітных палёў. Прыкладныя распрацоўкі, што выконваюцца ў гэтым напрамку, паказалі перспектыўнасць устройстваў, заснаваных на прымяненні «інтэлектуальных» вадкасцей, у робататэхніцы, аўтамабільнай прамысловасці, авіяі і суднабудаванні, у апаратах для паліравання дэталей са шкла, керамікі і г.д.

НА ЗДЫМКУ: старшыя навуковыя супрацоўнікі кандыдат тэхнічных навук С. ГАРОДКІН і аспірантка Е. МІДВЕДЗЕВА праводзяць вымярэнні вязкасці новага тыпу «інтэлектуальнай» вадкасці.

Фота Уладзіміра МЯЖЭВІЧА. (БЕЛІНФАРМ).

МІЛЬЁН АД МЕЦЭНАТА

СПОЎНІЎСЯ ГОД, ЯК БЫЎ ПРЫНЯТЫ ЗАКОН АБ КУЛЬТУРЫ

Прызнаюся, з зайздрасцю чытала ў друку інфармацыю пра тое, што ў Варонежы студэнты бясплатна наведваюць тэатры і музеі, слухаюць канцэрты сімфанічнай музыкі ў філармоніі, а на паказы ў драматычным тэатры маладыя і ў зале дамашняя пацэнтаў білетаў. Ёсць таксама і дні свабоднага наведвання тэатра маленькімі гледачамі. Але навошта зайздросціць? У нас жа такое таксама павінна быць. Бо ў Законе аб культуры сказана: «Музеі не радзей аднаго разу ў тыдзень прадастаўляюць грамадзянам, вучням, студэнтам і навучэнцам ПТВ магчымасць бясплатнага наведвання зал і агляду калекцый».

Званю ў Дзяржаўны мастацкі музей. Запрашаюць: «Сёння пятніца. Якраз дзень бясплатнага наведвання».

Думаю, скарыстаю магчымасць, каб азнаёміцца з творчасцю народнага мастака Анатоля Анікейчыка. Але дарэмны быў спадзяванні.

Бясплатныя наведванні толькі з кастрычніка да мая — дадаваюся на месцы.

Дзіўна: а што, з мая па кастрычнік цікавіцца мастацтвам шкодна? І чым жа запоўніць летнія вечары, такія доўгія і светлыя? Да іх таго ж, менавіта летам паток людзей у залах меншы, можна спакойна, не адчуваючы патыліцай гарачага дыханняззаду, з задуменнасцю пастаяць ля ўпадабанага твора. Да таго ж, трэба мець на ўвазе, што лета зараз не такое, як было раней. Дарагія білеты на транспарт, дарагія пуцёўкі. Значна больш сем'яў вымушаны праводзіць адпачынак у горадзе. Атрымліваецца, што культурныя ўстановы не вельмі імкнуцца служыць інтарэсам чалавека нават у той час, калі дарагоўля жыцця прымушае нас лічыць кожны рубель.

У такой сітуацыі мала дапамагае Закон аб культуры, бо гэты дакумент больш юрыдычнага, чым праграмнага характару. Яго распрацоўшчыкі, безумоўна, улічылі, што беззаконнасць у гэтай галіне вельмі спрыяе знішчэнню ўсяго, што ёсць здабытку за апошні час. Мінуў год з часу прыняцця закона. Але і дагэтуль няма практычных захадаў дзяржаўнай палітыкі ў галіне культуры. Не акрэслены рычагі, якімі міністэрства збіраецца рэалізаваць праграмныя ўказанні. Няма ўпэўненасці, якую эканоміку і якую культуру можа сёння дазволіць сабе рэспубліка.

Як жа ў такіх умовах палепшыць дзейнасць, працістаяць патоку бескультур'я, амаральнасці, ратаваць ад прыземленасці жыцця?

Розныя думкі па праблеме «культура і рынак» давялося пачуць на адной навуковай канферэнцыі. Прафесар Беларускага інстытута праблем культуры Тэарэтыкі ад культуры, прафесіяналы, кіраўнікі міністэрства, эканамісты і бізнесмены шукалі, разам, намагаючыся знайсці на свой варыянт аптымальнага вырашэння праблемы. Даводзілася чуць: каб не ўзнікла «агульнага рынку» ва ўсёй культуры, калі яна ў большасці атмосферы камерцыялізацыі. Дзе ж культуры нават свабодны кантроль. Усё больш было разважанняў пра тое, што гарантаванне заканам праблем у прынцыпе станоўчае, а мастацтва і культура вымушаны пераходзіць на самафінансаванне. Сёння, як вядома, культура вымушана ўсё больш у рыначныя адносіны бескультур'я, культурны руў выклікае, што ўсё гэта прагнуць вырашэння праблем.

Зразумела, цяжка і някепска зарабляць на культуры. Яшчэ больш складана перакончваць людзей у неабходнасці і прэстыжнасці ўкладвання грошай у бібліятэкі, тэатры, музеі, падтрымліваць таленты. Тым больш прыемна было пачуць словы віцэ-прэзідэнта Беларускай навукова-прамысловай асацыяцыі М. Стральцова аб гатоўнасці супрацоўнічаць у культурай. Ён прапанаваў ініцыятыву падтрымкі ўсіх стварэнні фонду падтрымкі таленту ў значнай меры залежыць ад ініцыятывы саміх удзельнікаў культуры. Але, на яго думку, тут многае залежыць і ад таго, ці будуць праграмы культуры прывабнымі для тых дзеячаў, удзельнікаў тым прадпрыемствам, якія ўкладваюць грошы ў культуру.

Цудоўнае выданне — «Біблейскія легенды». Вяртанне вечнай кнігі. Прыгожая, з густам афармленая. Такую не абмінеш позіркам навет на самых стракатых кніжных паліцах. На тытульным лісце, над назвай выдавецтва пазначана: «Фонд дапамогі развіццю культуры».

Фонд — грамадскае фарміраванне. Заснавальнікамі яго з'яўляюцца некалькі прадпрымальнікаў. А. Багданаў, які выконвае абавязкі дырэктара, расказаў, што шмат у яго ідзей, а дзейнасць выкарыстоўваюць яго працы ў розных сферах, не пасыпаюць ажыццяўляць. Ужо вышла пласцінка з некаторымі рынкамі, песнямі Віктара Цоя. Яна мела поспех і хутка разышлася ў Беларусі, Латвіі, Эстоніі, Маскве. На ўтрыманні фонду ансамбль «Чараўніцы». Яго дзейнасць — Альтэрнатыўныя ансамблі «Віта Нова». Дырэктар тэатра Леанід Дзяніртэйн, як і дырэктар галерэі Генадзь Ярэськаў, з маладыя, энергічныя, апантаныя мастацтвам. Фонд зрабіў для іх галоўнае — даваў будынак, на ўтрыманне якога ідуць мільённыя сродкі.

Але галерэя ўжо не ўтрымана, яе прыбытак. З чаго?

— Арганізуем цікавыя выставы, прадаём мастакоў творы на аўкцыёнах, — гаворыць яе дырэктар.

Дарэчы, у зале гэтай галерэі мінулае прайшло пасяджэнне сэнсаў з творчасцю старэйшага мастака з Віцебска — Аляксандра Гадзінзберга. Таленавітага сваёй працы ў сваёй высокіх азначаных асабліва і высока ацэньваецца знаўцамі мастацтва.

— Колькі каштуе білет на выстаўку?

— Галерэю наведваюць бясплатна, — адказаў Генадзь. Мы не імкнёмся забагачацца на кошт наведвальнікаў, Галоўная задача — дапамагчы мастаку раскрыцца. Акрамя таго, падтрымліваем таленавітых мастакоў — і маральна, і матэрыяльна.

Дзверы галерэі не зачыняцца і летам. У жніўні прыцягнула ўвагу гарадскіх мастакоў выстава. Галерэя трымае творчыя контакты. Некалькі твораў галерэі адправяцца на станоўчыя фестывалі, графікі і скульптуры.

Альтэрнатыўны тэатр таксама даступны мастакам наведвальнікаў, бо кошт білета не больш дзесяці рублёў.

— Як жа вам чынам трымаецца? Акадэмія, калектыў знаходзіць розных іншых магчымасцей. Увесь час знаходзіць зараз, шукаеш аплаты працы, мэбль, мадэрновыя розныя машыны... Маладжостыя і тэатра і багатых людзей. Бізнесмены не толькі выстаўляюць спонсары зараз, але часам і саўдзельнікамі многіх праграм. Для іх на спецыяльныя прэзентацыі прадаваць шоў, прэзентацыі фірм, іх заказваюць на вернісажы і прэм'еры.

І самі ўяўляюць, на якім мастацкім узроўні павінна ажыццяўляцца падтрымка, каб трымацца ў рыначным фаворы.

А здараецца і так, што, падтрымлівае, культуры, як спонсары раве браць за не гарантаваных грошай у культуры і з праграмай, задуманай да Дня памяці Беларускага асветніка Сымона Буднага. Дзеля гэтай падзеі пішацца п'еса, мастакам заказваюцца тэматычныя карціны. Свет фонду праграму праграму змястоўнай і на

толькі цікавай, што прапануе яе на міжнародны працы. Спонсары ж не пасцьне стварыць і падтрымаць праграму.

У Законе аб культуры шмат прывабных ідэй, якія павінны былі б дапамагчы культуры выжыць. Напрыклад, гарантуецца развіццё і дзейнасць аматарскіх і прыватных бібліятэк. Але да гэтага часу не чуваць, каб якісьці прадпрымальнік узяў у аранду бібліятэку. Гэта ў мінулых часах багатыя змагаліся за ганаровае права пакінуць свой след у гісторыі. І за ўласныя сродкі будавалі бальніцы, храмы, збіралі бібліятэкі, адчынялі школы. У гісторыі шмат таму прыкладаў.

Рэспубліка пераважае дзівосны час, калі шмат няма рынку, няма асяроддзя, у якім непалітычных рашэнні, ініцыятывы знаходзілі б імгненную падтрымку. Як бачым, народы даследчыкі, мы сутыкаемся з інтравальных галін праграм, якія пакуль яшчэ ў праграма. Грамадства ж, яго інтарэсы замкнёны на адной думцы — як выжыць?

І ўсё ж, нягледзячы на такое становішча, культурнае развіццё нельга спыніць ні на хвіліну. Аб гэтым сведчыць рэальнасці, і робяць пэўныя захады, каб нешта змяніць. Міністэрства культуры заключыла дагавор з Беларускім інстытутам праблем культуры (БелІПК) на дзейнасць распрацоўку праграм уваходжання ў рынак. Трэба спадзявацца, што вучоныя дадуць новыя адказы на пытанні, сэнс і падыходы праграмы, але час не цярпіць. Пакуль што многія ўстановы культуры сабой займаюцца самі, прарываючыся ў рынак.

На жаль, жыццёвая практыка сведчыць аб тым, што культура пакуль што без звыклых дзяржаўных «мілін» падпіцца з ахвяры вядомых. Аднаўленчага павольнага загадваючы і таго, што ў гэтыя апошнімі днямі на белорускага мастакоў прадстаўленыя радыё прагнуць прынцыпова сігналы з Валожыскага раёна ў прафрэсіі, якая грунт на мастацтва з бяды... Выйсці ясна, але нельга абысціся. Як дадзена. Ёсць безвыходныя раны. Гэта сапраўдныя прапановы... ад іх знікнення праблем.

Але не будзем абураюца і папракаць кіраўнікоў. Пагляжым рэальна на жыццё. Што сёння можна даць клубу дырэктар фабрыкі, калі ў большасці з іх няма грошай, каб своечасова выплаціць людзям рабочым заробак? Як сам дапамажа старшыня калгаса, калі яго сельскі сродкі на сёння прадаць. Рынак бязлітасны. Але ёсць і стратэгічнае сапраўды думаць. Рынак бязлітасны, ён ставіць шмат спадзяванняў патрабнасці і карэктыраваных рэальна. Тым больш многае чакае адказу на кожны. Многія ўстановы культуры сёння адчуваюць пэўную патрэбнасць. Камерцыйныя сітуацыя ў наша час, ёсць, шмат і шмат культурных тэатраў, якімі адказна ў іх, на якім ёсць кандыдатаў, радзей.

Прыйшла новая пара эканамічнага існавання культуры. Справа ў тым, што мастацтва развіваецца дзяржаўнага дыктату і каленнях прывілей аднапартыйнай сістэмы. Але свабодны часу мастацкіх пастановак вялікі рынак, на якую пазіцыю па ўзроўні мастацкага выканання, было заўсёды, гнараў і ганарары. Іншая справа, што новых праграм, якой з культурных станаў і праблемі новых і самых, якія прыбылі аб дзяржаўнай ролі і адказнасці культуры, і ўсё, што мае на ўвазе, культура «ляснута» на дзяржаўнай асновы. Рынак бязлітасны, але, на Рынак кажа развіццё і патрабнасці. Камерцыйныя, сёння ўжо пэўная сітуацыя пракладаць сабе шлях. І ціхі вынікі і на так незвычайных экспэрыментаў ўсё аб, адно: прапанавае, на не, якія ёсць попыт.

Тамара КАРОЛЬ.

АСТРАНАМІЧНЫ КАЛЯНДАР

Дзева

З 16 верасня па 30 кастрычніка Сонца будзе знаходзіцца ў сузор'і Дзевы, якое лічыцца адным са старэйшых на зорным небе. А ў ягоных межах яно займае другое месца (пасля Гідры). Чесцей за ўсё Дзеву малююць з каласамі пшаніцы ў руках. Можа таму, што яе з'яўленне ў промнях ранішняга Сонца ў старажытнасці супадала з пачаткам уборкі ўраджаю.

Паходжанне назвы сузор'я можна трактаваць двайка. Паводле адной з легенд, тут увекавечана Дэметра (або Цэрэра) — багіня ўраджайнасці і земляробства, сястра усемагутнага Зеўса. У ранніх міфах Дзеву атаясамлівалі з Рэяй — маці Зеўса. Нарэшце сталі лічыць, што гэта сузор'е — пераселеная на неба багіня справядлівасці Астрэя, дачка Зеўса і Феміды, якая ўладальніцы гамі чысціню... Пакінуўшы Зямлю ў канцы залатога стагоддзя з-за злачынстваў людзей (не выпадкова, што паблізу Дзевы знаходзіцца задзіякальнае сузор'е Шалі, на якіх Феміда ўзважвае Дабро і Зло).

Дзева — экватарыяльнае сузор'е, таму менавіта на яго цяпер прыходзіцца пункт восеньскага раўнадзенства. У гэтым годзе яно прыпадае на 23 верасня. А 15 кастрычніка Сонца пройдзе пад самай яркай зоркай Дзевы — Спікай, назва якой перакладаецца з лацінскай як Колас. Гэта гіганцкая блакітная зорка, яка выпраменьвае ў 760 разоў больш святла, чым Сонца. Да Спікі амаль 190 светлавых гадоў. (Нагадаем, што светлавы год — гэта адлегласць, якую праходзіць прамень святла за год).

Унікальны таксама сузор'я Дзевы размешчана вобласць, дзе сканцэнтравана каля сотні галактык з нашай Галактыкі. Згодна ў гэтае звышскапленне зорных астравоў уваходзіць і наша Галактыка.

Нарэшце ў гэтым сузор'і размешчаны яшчэ адзін цікавы аб'ект — квазар ЗС273. Па выгляду ён не адрозніваецца ад звычайнай зоркі, але выпраменьвае ў 100 разоў больш энергіі, чым уся наша Галактыка. Да яго — каля 3 млрд светлавых год. Многа загадак дзіцяці ён таіць. Зусім верагодна, што вывучэнне такіх аддаленых аб'ектаў прывядзе да перагляду шэрагу фундаментальных палажэнняў сучаснай фізікі.

Уладзімір ЛАРЫЁНАЎ, астраном.

Згубленае пасведчанне ліквідатара аварыі на ЧАЭС серыя А № 190737, выдадзенае 30 студзеня 1992 года па імя Кардаш Е. П., ЛІЧЫЦЬ НЕСАПРАЎДНЫМ.

Рэцэпты з мінулых стагоддзяў

Спрадвеку для барацьбы з хваробамі людзі карысталіся не толькі дзікімі раслінамі, але і культурнымі, якія растуць у полі, на агародзе, у садзе... Дарэчы, тым, што заўсёды пад рукой. Такія рэцэпты перадаваліся ў сем'ях са старэйшых малодшым. Але былі і рукапісныя «траўнікі», «зельнікі». Гэтыя своеасаблівыя хатнія лячэбнікі добра служылі не аднаму пакаленню, іх пастаянна перапісвалі. Апрача рэцэптаў, яны маюць цікавыя звесткі аб тых ці іншых прадуктах, іх уласцівасцях. Чытаючы лячэбнікі XV—XVIII стагоддзяў, пераконваешся ў тым, што наша хатняя аптэка дастаткова багатая і, зазначужыўшы, у многіх выпадках можна абысціся вельмі простымі сродкамі.

Зрэшты, мяркуйце самі.

НАРОДНЫ ЛЯЧЭБНІК

⊙ Хлеб жытнёвы карысны здаровым людзям, надае ім сілу. Ёсці хлеб трэба не вельмі мяккі, але і не чэрствы, каб «не забіваць страўнік». Хворым на страўнік больш карысны хлеб пшанічны.

⊙ Калі жытнёвы хлеб замяшаць на вішнёвым соку і спячы, а затым цёплым прыкладваць да нарываў і фурункулаў, то ён размякчае іх і выцягвае гной.

⊙ Пры болях у грудзях ці ў баку, якія ўзнікаюць ад прастуды, дапамагае перапалення жытняя мука, якую абдаюць кіпенем і п'юць як чай.

⊙ Ад кашлю п'юць настой жытняй саломы.

⊙ Пры галаўных болях трэба прывязваць да галавы жытнёвы хлеб, змочаны воцатам, а да ног — глiну.

⊙ Калі звоздзіць рукі і ногі, укваюць з травой дзядоўніка кінуць яе гушчу, потым гэта намазваць хворыя месцы, «каб пажар іх пад хустка́й».

⊙ Адварам вотруб'е ячменю аблягчае мочапусканне.

⊙ Мука аўсяная ў сумесі з мукой пшанічнай добра ачышчае твар, калі яе налажыць у выглядзе пластыра.

⊙ Пры «надсадзе» (перанапружанні) кладуць на жывот мяшочак з цёплым аўсом.

⊙ У выпадку з'яўлення экзэмы прыкладваюць сумесь аўсянай мукі з вараной рэпай.

⊙ Калі прывязваць тоўчаное проса да галавы, то гэта змяншае целасу вынікаючых месячных крывацёк.

⊙ Частае ўжыванне проса ў ежу не рэкамендуецца, таму што астравае таму што...

⊙ Гарачая грэчневая каша, змешаная на малацэ і прыкладзеная да драпін, валодае здольнасцю пазбаўляць ад іх. Каша з грэчневай мукі нядаць чалавеку патрэбу.

⊙ Сок цыбулі з мёдам вылечвае кашаль і хваробы горла.

⊙ Сок цыбулі развесці вадой (1 : 10) і паласкаць рот — вылечвае язвенныя хваробы дзясен.

⊙ Сок з расцёртай цыбулі ўціраць у скуру галавы. Гэта садзейнічае росту валасоў.

⊙ Сок цыбулі закапваць у нос: насмарк вылечыць і «інчыў» нанасяцца з галавы вынясе.

⊙ Цыбуля патаўчы з воцатам і пакласці на гузы, і яно пабяляцца.

⊙ Цыбуля запечаная прывязваць да нарываў — прарвуцца.

⊙ Вараны і тоўчаны часнок раскрывае нарывы і выцягвае гной.

⊙ Пры «павальных хваробах» (эпідэміях) прывязваць на вярхоўку і насіць на шыі зубок часнаку; разрэзаўшы на ломцікі, класці каля галавы.

⊙ Калі сокам часнаку змазваць галаву, вошы і гніды ад яго прападаюць, а валасы ўмацоўваюцца.

⊙ Тоўчаны часнок змешаны з віном і націраць пальцам дзясны. Гэта ўмацоўвае зубы.

⊙ Часнок смажаць у алеі і гэтым алеем мазаць прыщы на целе — праходзяць. Калі зварыць яго ў каровіным малацэ, а затым піць гэтае малако — праходзяць болі ў кішках.

⊙ Часнок зварыць з бобам, расцерці, дадаць алею. Гэтай маззю намазваць нанач віскі: дапамагае пры бяссонніцы і здымае галаўны боль.

⊙ Часнок змяшаць з гарчычным і хрэнам, травой крапівы, пальны і дзевасілу, раставыцы, вышчынць сок, піць пры сардэчнай слабасці — «выганіць усякага звярыка, бо хварэе сэрца, баўдэрым і з лёгкасцю мо не дрэнна... і боль...»

⊙ Перац вышчышчае і сагравае страўнік. Аднак, хто многа ёсць перац, «ночы псуе і кашаль множыць».

⊙ Гарчыца ў сумесі з мёдам пазбаўляе ад кашлю. Гэтай сумессю мазаць на ваку. Гарчыца ў сумесі з казіным малаком загойвае раны.

⊙ Мята агародная ўмацоўвае кішэчнік. Сок змяшаць з воцатам, мазаць лоб і віскі — здымае галаўны боль.

⊙ Адвар кропу піць раніцай натхняецца мачу.

⊙ Пры цяжкіх ранах прыкладаць траву кропу: пухліна спадае.

⊙ Маслам кропным змазваць лоб і віскі — галаўны боль здымае.

⊙ Капуста тоўчаная, змяшаная з пячным жыўтком, загойвае пухліны, старыя раны і крупу хароразных.

⊙ Капусны салата мясам змяшаць лішай з кашлям.

⊙ Пры галаўных болях прыкладваць да галавы капусны ліст ці саленую капусту, а да ног — хрэн.

⊙ Лісты капусты прыкладваюць пры «зацвярдзеласцей і пухлін — зцямякчваюць». Усякія хваробы вокаўвацца «змякчае і залечвае».

⊙ Капуста вараная «нутро змякчае, цвярдыня бялыні змякчае, дамагаюць капуста з воцатам».

⊙ Капуста вараная з мясам і рыбай «кроў абнаўляе, урыну аблягчае».

НА ДВОР'Е

Сёння ўдзень па рэспубліцы чакаецца воблачнае надвор'е, часам дождж. Тэмпература ветра ў Гомелі і Брэсце — 16—18, у Мінску, Гродна, Магілёве і Віцебску — 15—17 градусаў цяпла.

На працягу бліжэйшых двух сутак на большай частцы тэрыторыі паўночна-захадні вецер. Тэмпература паветра ўначы 5—10, удзень — 13—18 градусаў цяпла.

Л. САНКЕВІЧ, інжынер-сіноптык.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

15 верасня

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. Кінанарыс.
9.00. Беларуская літаратура. 5-ы клас. У свеце казкі.
9.25. «Ойча наш». Мастацкі фільм.
15.25. «Плач перапёлкі». Маст. фільм. 1-я серыя.
16.30. Навіны.
16.35. Тэлебачанне — школе. Беларуская літаратура. 9-ы клас. Вяртанне блукаючай зоркі (Міхась Гусоўскі) і «Песня пра зубра».
17.05. «Родная школа мая». СШ № 106 г. Мінска.
17.35. Мультфільмы.
18.00. Дак. фільмы «Пачарпні з роднай крыніцы», «Непрывільныя» і «Вакол дзевятага хаосу».
18.55. Абласныя навіны (Брэст).
19.10. «Хвілін прыемных сустрэч». Фільм-канцэрт.
19.35. Знакамітая краіна. Праблемы развіцця сельскай гаспадаркі Беларусі. Прамая лінія.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.40. Тэлебіржа.
21.50. Бразілія.
21.50. «Ніводзей за горадам». Маст. фільм (Францыя).
23.05. НІКа.

Канал «Астанкіна»

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.50. «Капрызны Мурад». Мультфільм.
8.20. «Багатыя таксама плачуць». Тэлесерыял.
9.05. У свеце жывёл (з сурдаперакладам).
10.05. «Узыходжанне». 1-я серыя.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Дождж у чужым горадзе». Маст. фільм. 1-я серыя.
12.30. «Абуза». Кароткаметражны фільм.
13.00. «Беззменны замак». Маст. фільм (Венгрыя). 1-я серыя.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.20. Дзелавы веснік.
14.35. Свет гэтай Адама Сміта (ЗША).
15.05. Бланкот.
15.10. Ўолт Дысней прадстаўляе.
16.00. «440 герц». Музычная праграма для падлеткаў.
17.00. Навіны.
17.30. Канцэрт традыцыйнай японскай музыкі.
18.05. «Як нясці стол». Мультфільм.
18.35. «Багатыя таксама плачуць».
19.00. Тэма.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Фільмы рэжысёра А. Вайды.
22.15. Вечарняя рэвю.
22.45. «Праклятая кніга». Маст. фільм (Венгрыя).
23.20. Аўтарадзі «Парыж—Маскаў—Пекін».

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. Час дзелавых людзей.
7.50. Момант ісціны. 8. Адказ на пытанні А. Караўлава.
9.45. Кола агляду.
9.55. Кінаграф.
10.30. Конкурс бальных танцаў.
11.10. «Граф Монтэ-Крыста». Маст. фільм (Францыя—Германія—Італія). 1-я серыя.
12.40. Спартыўныя звесткі.
13.00. Весткі.
13.20. Вітаначы.
13.50. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
15.00. Тэлебіржа.
15.30. «Вадабоні». Праграма для дашкольнікаў (Францыя).
15.50. Студыя «Рост».
16.05. Мульці-пульці.
16.25. Там-там навіны.
16.45. Традыцыйная японская кухня.
17.00. Майстэрня музыкі. Перадача 1-я.
17.55. Прывіды шушэрынцу.
18.10. Парламенцкі веснік.
18.15. Піцярбургскі міф.
18.40. Сам-насам з усімі.
19.00. Весткі.
19.20. Святы ножны дзень.
19.25. «Граф Монтэ-Крыста». Маст. фільм. 2-я серыя.
21.30. Балет «Санкт-Пецярбург». Хараграфія Эміля Вазава.
22.00. Весткі.
22.20. Спартыўная карусель.
22.25. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
22.55. Песні Віктара Рэзнікава.

16 верасня

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. Кінанарыс.
9.00. Беларуская літаратура. 9-ы клас.
9.20. «Вобраз». Літаратурны часопіс.
10.30. «Чужы выпадак». Маст. фільм.
11.30. Навіны.
16.30. Навіны.
16.35. «Варвара-краса, Доўгая Каса». Маст. фільм.
17.35. Дак. фільмы.
18.10. Абласныя навіны (Гомель).
19.10. Роднае слова. Тэлечасопіс.
19.30. «Цэнтравал» прапануе супрацоўніцтва.
20.30. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.40. «Акорды афарботы». Маст. фільм (Польшча).
23.05. Навіны.
23.15. Новы спорт. Міжнародныя спаборніцтвы па нагубу на прыз Беларускай асацыяцыі па каныгадоўлі.

Канал «Астанкіна»

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.50. «Кром-бруле». Мультфільм.
8.00. Навіны.
8.20. «Багатыя таксама плачуць».
9.05. «Двайномаючна». Мультфільм.
10.00. «440 герц».
10.40. «Музычная праграма для падлеткаў».
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Дождж у чужым горадзе». Маст. фільм. 2-я серыя.
12.25. «Госць». Кароткаметражны фільм.
12.55. «Беззменны замак». Маст. фільм. 2-я серыя.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.20. Тэлемікст.
15.10. Ўолт Дысней прадстаўляе.
16.00. Песні.
16.30. Выступленне ансамбля песні, танца і музыкі (Мексіка).
17.00. Навіны.
17.25. Міждзяржаўная тэлеканал «Астанкіна» і тэлебачання Татарстана прадстаўляюць праграму «Узыходжанне да вытокаў».
18.20. «О, Марыяна».
18.30. «Багатыя таксама плачуць».
18.55. Футбол. Кубак уладальнікаў кубкаў. «Спартак» (Масква) — «Авея» (Даніць). 2-і тайм.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Сустрэча ў Канцэртнай студыі «Астанкіна» з актрысай Наталляй Гундаравай.
22.20. Навіны.
22.40. «Дождж у чужым горадзе».
23.00. Футбол. Еўрапейскія кубкі. 1/2 тэлавіны.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. Час дзелавых людзей.
8.00. Асобая папка.
8.15. Расійскія органы.
9.15. Л. Пацяшэнка: «Верую».
9.35. Паэт Віктар Рэзнікаў.
10.10. «Граф Монтэ-Крыста». Маст. фільм. 2-я серыя.
12.40. Спартыўныя звесткі.
13.00. Весткі.
13.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
15.00. Бізнес — новыя навіны.
15.15. «Сяргей Сарава».
15.35. Там-там навіны.
15.50. Далёкі Ўсход.
16.10. Мультфільм.
16.25. М-Прост.
16.50. Хрысціянская праграма «Надзея сёння».
17.05. «Сіракі».
17.20. «Квартал».
17.25. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
18.15. Парадавая Карэя. З інтэ Настасся Камя...
19.00. Весткі.
19.20. «Граф Монтэ-Крыста». Маст. фільм. 3-я серыя.
21.00. Футбол. Кубак УЕФА. «Дынама» (Кіеў) — «Рапід» (Вена). 2-гі тайм.
22.00. Весткі.
22.20. Давайце разбяромся.
23.00. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
23.15. Экзотыка.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь, калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

Галоўны рэдактар У. НАРКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: У. АНДРЫЕВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара), І. БАРАНОЎСКІ, Ў. ГОЙТАН, В. ЖДАНКО, Л. ЛАХМАНЕНКА, М. МІХАЕВІЧ (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. МЯСНІКОЎ, Л. РЫЖАНКОВА (намеснік галоўнага рэдактара), А. ЦІХАНОВІЧ, С. ШАЎЦОЎ.

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда».
ТЭЛЕФОНЫ: прыёмная — 32-51-05, аддзел пісьмаў — 32-04-52, 32-41-92, навін — 32-66-13, даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-35-91.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў.
Рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца. Рэдакцыя не заўсёды падзяляе пазіцыю аўтараў. Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку».
Тыраж 81.098. Індэкс 63850.
Зак. № 185.
Выходзіць 250 разоў на год.
Нумар падпісаны ў 21.00.